

UPADŁOŚĆ PRZEDSIĘBIORCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM PRAKTYKI NOTARIALNEJ

Wzory dokumentów

**Anna Ludwiczynska
Aleksandra Machowska
Piotr Skibiński**

**EDYTOWALNE WZORY PISM
DOSTĘPNE NA STRONIE INTERNETOWEJ**

UPADŁOŚĆ PRZEDSIĘBIORCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM PRAKTYKI NOTARIALNEJ

Wzory dokumentów

UPADŁOŚĆ PRZEDSIĘBIORCÓW Z UWZGLĘDNIENIEM PRAKTYKI NOTARIALNEJ

Wzory dokumentów

**Anna Ludwiczynska
Aleksandra Machowska
Piotr Skibiński**

Stan prawny na 17 lipca 2023 r.

Wydawczyni
Monika Pawłowska

Redaktorka prowadząca
Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne
Violet Design

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski

Poszczególne rozdziały napisali:

Anna Ludwicińska – rozdz. II, V pkt 5; rozdz. X pkt 2.1–3, 5.2, 6;
rozdz. XI pkt 7; rozdz. XV pkt 5; rozdz. XVI pkt 2; rozdz. XX, XXII;
rozdz. XXX wzory: 1, 2, 4–12

Aleksandra Machowska – rozdz. I, III, IV, V pkt 1–4, 6;
rozdz. VI–X pkt 1, 2, 4–5.1, 5.3, 7–10.3; rozdz. XI pkt 1–6, 8–11;
rozdz. XII–XV pkt 1–4; rozdz. XVI pkt 1; rozdz. XVII–XIX, XXI, XXIII–XXV;
rozdz. XXX wzory: 3, 13, 14

Piotr Skibiński – rozdz. XXVI–XXIX, XXX wzory: 15–17

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-743-0

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	21
Wstęp	25
Rozdział I	
Zagadnienia ogólne	27
1. Prawo upadłościowe przedsiębiorców	27
2. Zasady prawa upadłościowego	29
Rozdział II	
Ogólne pojęcia z zakresu prawa spółek	33
1. Zagadnienia ogólne	33
1.1. Spółka dominująca	34
1.2. Spółka powiązana	35
1.3. Grupa spółek	35
1.4. Spółka publiczna	35
2. Odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego	36
2.1. Zdolność prawna osobowych spółek handlowych	36
2.2. Zdolność prawna spółek kapitałowych w organizacji	37
2.3. Osobowość prawna spółek kapitałowych	37
3. Wymogi w stosunku do osób pełniących funkcje w organach spółek i likwidatorów spółek	37
4. Spółka jawna	38
4.1. Pojęcie spółki jawnej i odpowiedzialność za jej zobowiązania	38
4.2. Reprezentacja spółki jawnej	38
5. Spółka partnerska	39
5.1. Pojęcie spółki partnerskiej i odpowiedzialność za jej zobowiązania	39
5.2. Reprezentacja spółki partnerskiej	40
6. Spółka komandytowa	40
6.1. Pojęcie spółki komandytowej i odpowiedzialność za jej zobowiązania	40
6.2. Reprezentacja spółki komandytowej	41

7. Spółka komandytowo-akcyjna	41
7.1. Pojęcie spółki komandytowo-akcyjnej i odpowiedzialność za jej zobowiązania	41
7.2. Reprezentacja spółki komandytowo-akcyjnej	42
8. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	42
8.1. Pojęcie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i odpowiedzialność za jej zobowiązania	42
8.2. Reprezentacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	42
9. Prosta spółka akcyjna	43
9.1. Pojęcie prostej spółki akcyjnej i odpowiedzialność za jej zobowiązania	43
9.2. Reprezentacja prostej spółki akcyjnej	44
10. Spółka akcyjna	44
10.1. Pojęcie spółki akcyjnej i odpowiedzialność za jej zobowiązania	44
10.2. Reprezentacja spółki akcyjnej	45
11. Upadłość spółki a jej rozwiązanie i likwidacja	45
11.1. Uwagi ogólne	45
11.2. Skutki upadłości wspólnika spółki jawnej, partnera spółki partnerskiej, wspólnika spółki komandytowej	46
11.3. Skutki zakończenia postępowania upadłościowego dla bytu spółek handlowych	46
11.4. Obowiązki syndyka dotyczące rozwiązania spółki kapitałowej	47

Rozdział III

Zakres podmiotowy przepisów upadłościowych	49
1. Zagadnienia ogólne	49
1.1. Podmioty posiadające zdolność upadłościową	49
1.2. Wyłączenia zdolności upadłościowej	49
2. Szczególny przypadek – upadłość tzw. konsumencka	50
3. Przedsiębiorcy	51
3.1. Zagadnienia ogólne	51
3.2. Podmioty prawa cywilnego	52
3.3. Spółka cywilna	54
4. Prowadzenie działalności gospodarczej lub zawodowej	54
5. Prowadzenie działalności nieewidencjonowanej a status przedsiębiorcy	56
6. Odrębności postępowania upadłościowego wobec osób fizycznych i osób prawnych	57

Rozdział IV

Postępowanie upadłościowe w zbiegu z innymi postępowaniami na wypadek niewypłacalności	59
1. Zagadnienia ogólne	59
2. Zbieg wniosku o ogłoszenie upadłości oraz wniosku restrukturyzacyjnego	59

3. Reguły rozwiązywania zbiegu wniosków upadłościowego i restrukturyzacyjnego	60
4. Postępowanie o ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy i zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej przez dłużnika	62

Rozdział V

Podstawy ogłoszenia upadłości	65
1. Uwagi ogólne	65
2. Pozytywne przesłanki ogłoszenia upadłości	65
3. Przesłanki negatywne	67
3.1. Przesłanki negatywne bezwarunkowe	67
3.2. Przesłanki negatywne względne	67
4. Szczególny przypadek – czynności prawne bezskuteczne	69
5. Oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki z powodu braku dostatecznego majątku na zaspokojenie wierzycieli	70
6. Postępowanie w przypadku braku majątku dłużnika	71

Rozdział VI

Organy postępowania o ogłoszenie upadłości oraz postępowania upadłościowego	73
1. Zagadnienia ogólne	73
2. Sądowe organy postępowania	73
2.1. Postępowanie o ogłoszenie upadłości	73
2.2. Postępowanie upadłościowe	75
2.2.1. Sąd	75
2.2.2. Sędzia-komisarz	77
2.2.3. Referendarz sądowy jako sędzia-komisarz	80
2.2.4. Zastępca sędziego-komisarza	81
2.2.5. Sędzia wyznaczony	84
3. Zagadnienie nieprawidłowego składu sądu	85
4. Zagadnienie wyłączenia sędziego w Prawie upadłościowym	87
5. Pozasądowe organy postępowania	88
6. Tymczasowy nadzorca sądowy	89
6.1. Zadania tymczasowego nadzorcy sądowego	90
6.2. Wynagrodzenie tymczasowego nadzorcy sądowego	92
6.3. Upadek zabezpieczenia w postaci ustanowienia tymczasowego nadzorcy sądowego	93
7. Zarządca przymusowy	93
8. Syndyk – wzmianka	95
9. Zgromadzenie wierzycieli	95
9.1. Przebieg głosowania	97
9.2. Uchwały zgromadzenia wierzycieli	99
9.3. Zgromadzenie wierzycieli z listów zastawnych	99

10. Rada wierzycieli	100
10.1. Ustalanie i zmiana składu rady wierzycieli	103
10.2. Uchwały rady wierzycieli	106

Rozdział VII

Syndyk w postępowaniu upadłościowym	109
1. Zagadnienia ogólne	109
2. Licencja doradcy restrukturyzacyjnego	109
3. Powołanie syndyka i jego kwalifikacje	113
4. Zastępca i pełnomocnik syndyka	115
5. Odpowiedzialność syndyka	117
5.1. Zagadnienia ogólne	117
5.2. Odpowiedzialność cywilna	117
5.3. Odpowiedzialność dyscyplinarna	118
5.4. Skutki sankcji dyscyplinarnych w postępowaniu upadłościowym	120
6. Zmiana syndyka i wygaśnięcie jego funkcji	121
7. Obowiązki syndyka	122
7.1. Obowiązki formalne związane z funkcją	122
7.2. Sprawozdania	123
7.3. Obowiązki w toku postępowania	125
7.3.1. Rejestrowanie przepływów pieniężnych oraz wykonywanie obowiązków sprawozdawczych	125
7.3.2. Objęcie majątku upadłego	126
7.3.3. Ujawnienie postanowienia o ogłoszeniu upadłości	127
7.3.4. Zawiadomienia wierzycieli, komorników oraz małżonka upadłego, będącego osobą fizyczną o ogłoszeniu upadłości i treści przepisów	127
7.3.5. Zawiadomienie innych podmiotów	129
8. Zasady korespondencji syndyka z wierzycielami uprawnionymi do składania pism z pominięciem systemu teleinformatycznego	129
9. Sposób obliczania terminów	130
10. Ochrona roszczeń pracowniczych	133
11. Wynagrodzenie syndyka	136

Rozdział VIII

Uczestnicy postępowania	143
1. Uwagi ogólne	143
2. Postępowanie o ogłoszenie upadłości	144
3. Upadły	145
4. Zakres i charakter funkcji kuratora dłużnika/upadłego w Prawie upadłościowym	147
5. Szczególne przypadki	148

Rozdział IX

Szczególne postępowania w ramach postępowania upadłościowego	149
1. Zagadnienia ogólne	149
2. Przygotowana likwidacja	150
2.1. Zagadnienia ogólne	150
2.2. Wniosek o zatwierdzenie warunków sprzedaży przedsiębiorstwa dłużnika	150
2.3. Wadium	153
2.4. Cena sprzedaży	154
2.5. Zawarcie umowy sprzedaży i wydanie nabywcy przedmiotu sprzedaży w trybie przygotowanej likwidacji	157
3. Układ w postępowaniu upadłościowym	160
4. Szczególne regulacje w odniesieniu do wspólników spółki cywilnej	162
5. Postępowanie upadłościowe wszczęte po śmierci niewypłacalnego dłużnika	164

Rozdział X

Wszczęcie postępowania o ogłoszenie upadłości	167
1. Zagadnienia ogólne	167
2. Podmioty legitymowane do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości	168
2.1. Podmioty uprawnione do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w imieniu spółki handlowej	169
2.2. Legitymacja wierzyciela rzeczowego do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy	171
2.3. Legitymacja wierzyciela niepieniężnego do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki (na przykładzie spółki deweloperskiej)	171
3. Skutki braków w składzie organu reprezentującego spółkę	173
4. Uproszczony wniosek o ogłoszenie upadłości	174
5. Wniosek o ogłoszenie upadłości – wymogi formalne wniosku	176
5.1. Wniosek dłużnika o ogłoszenie upadłości	178
5.2. Zwolnienie spółek od kosztów sądowych	179
5.3. Wniosek o ogłoszenie upadłości wraz z wnioskiem o zatwierdzenie warunków sprzedaży	181
6. Dopuszczalność rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości a postępowanie restrukturyzacyjne	182
7. Cofnięcie wniosku o ogłoszenie upadłości	184
8. Postępowanie o ogłoszenie upadłości	185
8.1. Ogólna charakterystyka postępowania o ogłoszenie upadłości	185
8.2. Odpowiednie stosowanie przepisów	185
9. Przeprowadzanie dowodu w postępowaniu o ogłoszenie upadłości	186
10. Postępowanie zabezpieczające	187
10.1. Zabezpieczenie przez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego	188

10.2. Zawieszenie egzekucji i uchylenie zajęcia na rachunku bankowym dłużnika	189
10.3. Zarząd przymusowy	190

Rozdział XI

Ogłoszenie upadłości	191
1. Zagadnienia ogólne	191
2. Skutki ogłoszenia upadłości	195
3. Obowiązki upadłego po ogłoszeniu upadłości i ich egzekwowanie	196
4. Środki przymusu	196
5. Utrata prawa do zarządu masą upadłości	198
6. Prokura	199
7. Wykonywanie praw korporacyjnych	199
8. Dopuszczalność przekształcenia spółki po ogłoszeniu upadłości	203
9. Inne skutki	203
10. Szczególne przepisy dotyczące przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną	205
10.1. Zakres korzystania z nieruchomości, którą upadły zamieszkuje	205
10.2. Wpływ ogłoszenia upadłości na stosunki majątkowe małżeńskie upadłego	206
10.2.1. Powstanie rozdzielności majątkowej	206
10.2.2. Zawarcie małżeństwa przez upadłego w trakcie postępowania upadłościowego	208
10.2.3. Ustrój majątkowy po umorzeniu, ukończeniu lub uchyleniu postępowania upadłościowego małżonka	208
10.2.4. Ustanowienie rozdzielności majątkowej przed ogłoszeniem upadłości jednego z małżonków	209
11. Skutki ogłoszenia upadłości co do zobowiązań upadłego	210
11.1. Informacje ogólne	210
11.2. Nieważność i bezskuteczność postanowień umownych	211
11.3. Wpływ ogłoszenia upadłości na umowy dotyczące instrumentów finansowych i zabezpieczeń finansowych	212
11.4. Wpływ ogłoszenia upadłości na poszczególne typy zobowiązań	214
11.4.1. Przekształcenie zobowiązań i odsetki	214
11.4.2. Potrącenie	214
11.4.3. Skutki dotyczące wykonywania umów	215
11.4.4. Umowa sprzedaży	217
11.4.5. Umowy zlecenia i komisu oraz umowy o zarządzanie papierami wartościowymi	218
11.4.6. Umowa agencyjna	218
11.4.7. Umowa użyczenia i pożyczki	219
11.4.8. Umowa najmu i dzierżawy	219
11.4.9. Zakaz konkurencji	222

11.4.10. Umowa kredytu	223
11.4.11. Umowy rachunku bankowego i rachunku papierów wartościowych, umowa o udostępnienie skrytek sejfowych oraz umowa przechowania	223
11.4.12. Umowa leasingu	224
11.4.13. Umowa obowiązkowego ubezpieczenia majątkowego	225
11.5. Wpływ ogłoszenia upadłości na zlecenia rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych	225
11.6. Upadłość spółdzielni mieszkaniowej	227
11.7. Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania sądowe i administracyjne	227

Rozdział XII

Bezskuteczność czynności prawnych upadłego	231
1. Zagadnienia ogólne	231
2. Przesłanki uznania czynności prawnej za bezskuteczną	232
3. Przelew wierzytelności przyszłej	235
4. Wygórowane wynagrodzenie	235
5. Bezskuteczność obciążeń majątku upadłego	238
6. Bezskuteczność kar umownych	239
7. Bezskuteczność a uprzednie postępowanie restrukturyzacyjne	240
8. Powództwo o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną	241
9. Odzyskiwanie majątku do masy upadłości	242
10. Skutki ogłoszenia upadłości co do spadków nabytych przez upadłego	243

Rozdział XIII

Masa upadłości	245
1. Zagadnienia ogólne	245
2. Majątek i mienie upadłego	246
3. Wyłączenia z masy upadłości	248
3.1. Zagadnienia ogólne	248
3.2. Skutki wyłączenia składnika z masy upadłości	248
4. Składniki majątku upadłego niewchodzące w skład masy upadłości	249
4.1. Wyszczególnienie	249
4.2. Rozwiązania szczegółowe w zakresie składników mienia niewchodzących do masy upadłości	251
5. Składniki majątku upadłego podlegające wyłączeniu z masy upadłości	254
5.1. Wyszczególnienie	254
5.2. Rozwiązania szczegółowe w zakresie składników majątku upadłego podlegających wyłączeniu z masy upadłości	254
6. Postępowanie o wyłączenie z masy upadłości	255
7. Powództwo o wyłączenie z masy upadłości	259

Rozdział XIV

Postępowanie odwoławcze w postępowaniu upadłościowym	263
1. Środki zaskarżenia	263
1.1. Zagadnienia ogólne	263
1.2. Skarga kasacyjna	264
1.3. Apelacja	266
1.4. Zażalenie na postanowienie sądu	267
1.4.1. Zażalenie w postępowaniu o ogłoszenie upadłości	267
1.4.2. Zażalenie w postępowaniu upadłościowym	268
1.4.3. Zażalenie na postanowienie sędziego-komisarza i zastępcy sędziego-komisarza (w określonych przypadkach – sędziego wyznaczonego)	269
1.5. Skarga na czynności referendarza pełniącego funkcję sędziego-komisarza	273
2. Środki zaskarżenia specyficzne dla postępowania upadłościowego	273
2.1. Uwagi ogólne	273
2.2. Skarga na zwrot zgłoszenia wierzytelności	274

Rozdział XV

Akta postępowania. Krajowy Rejestr Zadłużonych	277
1. Prowadzenie akt postępowania	277
1.1. Uwagi ogólne	277
1.2. Stan prawny przed 1.12.2021 r.	278
2. Akta do zgłoszeń wierzytelności	279
3. Udostępnianie akt	282
3.1. Akta postępowania – stan prawny do 30.11.2021 r.	282
3.2. Osoby, którym mogą zostać udostępnione akta sądowe	283
3.3. Akta do zgłoszeń wierzytelności w postępowaniach zainicjowanych od 24.03.2020 r.	284
3.4. Weryfikacja uprawnienia osoby, której udostępnia się akta	285
4. Odpisy, kopie i fotokopie z akt do zgłoszeń wierzytelności	287
5. Krajowy Rejestr Zadłużonych	288
5.1. Akta postępowań prowadzonych w systemie teleinformatycznym KRZ – uwagi ogólne	288
5.2. Wnoszenie pism procesowych i składanie dokumentów w systemie teleinformatycznym	289
5.2.1. Uwagi wprowadzające	289
5.2.2. Bezskuteczność pism wnoszonych w formie papierowej	290
5.3. Założenie konta w systemie teleinformatycznym	292
5.4. Przesłanki pominięcia systemu teleinformatycznego przy składaniu dokumentów	293
5.4.1. Wyłączenia podmiotowe	293
5.4.2. Wyłączenia przedmiotowe	294

5.5. Prowadzenie akt postępowania w związku z udziałem w nim osób wykluczonych cyfrowo	295
5.6. Odpisy i wyciągi z akt postępowania upadłościowego	297
5.7. Zasady dokonywania doręczeń elektronicznych w postępowaniach upadłościowych	298

Rozdział XVI

Obwieszczenia i doręczenia w toku postępowania	301
1. Stan prawny przed 1.12.2021 r.	301
2. Zasady dokonywania obwieszczeń	302

Rozdział XVII

Likwidacja masy upadłości	307
1. Zagadnienia ogólne	307
2. Brak możliwości przeprowadzenia likwidacji danego składnika masy upadłości	308
3. Ustalenie składu masy upadłości	309
4. Sposoby likwidacji masy upadłości	310
4.1. Szczególne zasady likwidacji składników majątku służących do prowadzenia działalności w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa państwa	311
4.2. Szczególne zasady likwidacji składników masy obciążonych zastawem rejestrowym lub finansowym	311
4.3. Zaspokojenie wierzyciela przez zbycie w trybie przetargu publicznego	313
4.4. Likwidacja ruchomości	314
4.4.1. Informacje ogólne	314
4.4.2. Przejęcie ruchomości na własność przez wierzyciela	314
5. Likwidacja przedsiębiorstwa	315
5.1. Definicja przedsiębiorstwa i jego zorganizowanej części	315
5.2. Zasady dotyczące likwidacji przedsiębiorstwa	316
6. Sprzedaż mienia w drodze przetargu albo aukcji	320
7. Likwidacja wierzytelności i praw majątkowych	321
7.1. Zagadnienia ogólne	321
7.2. Likwidacja wierzytelności	322
7.3. Likwidacja praw majątkowych	323
8. Skutki sprzedaży dokonanej w postępowaniu upadłościowym	324
9. Sprzedaż nieruchomości	324
10. Sprzedaż przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części	326

Rozdział XVIII

Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym	329
1. Informacje ogólne	329
2. Konieczność dokonania zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym	330
3. Formalne i techniczne wymogi zgłoszenia wierzytelności	332
4. Zmiany stanu prawnego w zakresie warunków formalnych zgłoszenia wierzytelności	334
4.1. Postępowania zainicjowane przed 1.01.2016 r.	334
4.2. Postępowania zainicjowane między 1.01.2016 r. a 23.03.2020 r.	335
4.3. Postępowania zainicjowane od 24.03.2020 r. do 30.11.2021 r.	336
4.4. Postępowania zainicjowane od 1.12.2021 r.	338
5. Termin do zgłoszenia wierzytelności	339
6. Sprawdzanie zgłoszenia wierzytelności	341
7. Pełnomocnictwo	342
8. Uzupełnienie braków zgłoszenia wierzytelności	345
8.1. Stan prawny przed 1.12.2021 r.	346
8.2. Stan prawny obowiązujący od 1.12.2021 r.	346
8.3. Zwrot zgłoszenia wierzytelności	347
8.4. Lista wierzytelności – zasady tworzenia, zaskarżanie	349
8.5. Sprzeciw do listy wierzytelności	353
8.5.1. Postępowanie w przypadku wniesienia sprzeciwu	354
8.5.1.1. Stan prawny przed 1.12.2021 r.	354
8.5.1.2. Stan prawny od 1.12.2021 r.	355
8.5.2. Rozpoznanie sprzeciwu	356
8.6. Zatwierdzenie listy wierzytelności	356
8.7. Uzupełnianie i zmiana listy wierzytelności	357
8.8. Sprostowanie listy wierzytelności	359
9. Zmiana wierzyiciela	360
10. Wyciąg z listy wierzytelności	361
11. Przeznaczenie sum uzyskanych z likwidacji rzeczy, wierzytelności i praw majątkowych	362
12. Zasady zaspokojenia wierzytelności zabezpieczonych hipotekami i zastawami	363
13. Kolejność zaspokajania wierzytelności – należności zaspokajane w pierwszej kolejności	367
13.1. Koszty postępowania i zobowiązania masy upadłości	369
13.2. Wierzytelności pracownicze	370
14. Postępowanie w sprawie podziału funduszy masy upadłości	371
14.1. Podział funduszy masy upadłości – zagadnienia ogólne	371
14.2. Ustalenie planu podziału	372
14.3. Zarzuty do planu podziału	374
14.4. Wykonanie planu podziału	375

Rozdział XIX

Umorzenie i zakończenie postępowania	379
1. Zagadnienia ogólne	379
2. Skutki umorzenia i zakończenia postępowania upadłościowego	380
3. Wykreślenie podmiotu z rejestru na skutek zakończenia postępowania upadłościowego a hipoteka	382

Rozdział XX**Wybrane zagadnienia z zakresu problematyki upadłościowo-rejestrowej
na tle przepisów ustawy – Prawo upadłościowe oraz ustawy**

o Krajowym Rejestrze Sądowym	385
1. Krajowy Rejestr Sądowy – uwagi ogólne	385
2. Rodzaje wpisów w KRS	386
3. Obowiązek informacyjny sądu upadłościowego skutkujący wpisem w KRS	387
4. Przedmiot wpisów z urzędu w rejestrze przedsiębiorców na podstawie orzeczeń sądu wydawanych w postępowaniu o ogłoszenie upadłości	389
5. Przedmiot wpisów z urzędu w rejestrze przedsiębiorców na podstawie orzeczeń wydawanych w toku postępowania upadłościowego (po ogłoszeniu upadłości)	391
6. Wpis w KRS danych reprezentanta upadłego lub przedstawiciela upadłego na podstawie przepisów szczególnych	392
7. Podstawy wpisu wzmianki o powołaniu i odwołaniu kuratora w KRS dla przedsiębiorcy pozbawionego należytej reprezentacji	393
8. Obowiązki syndyka wobec sądu rejestrowego	396
9. Kognicja sądu rejestrowego	399

Rozdział XXI

Oddłużenie upadłego przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną	403
1. Zagadnienia ogólne	403
2. Wniosek o ustalenie planu spłaty i umorzenie pozostałych zobowiązań oraz wnioski o umorzenie zobowiązań bez ustalania planu spłaty	405
3. Oddalenie wniosku o oddłużenie	406
4. Ustalenie planu spłaty	407
5. Umorzenie zobowiązań bez ustalania planu spłaty wierzycieli	410
6. Warunkowe umorzenie zobowiązań bez ustalania planu spłaty wierzycieli	411
6.1. Przesłanki warunkowego umorzenia zobowiązań bez ustalania planu spłaty	411
6.2. Skutki warunkowego umorzenia zobowiązań bez ustalania planu spłaty	412
7. Obowiązki upadłego w okresie wykonywania planu spłaty oraz warunkowego umorzenia zobowiązań	413
8. Śmierć dłużnika w trakcie wykonywania planu spłaty	415

9. Uchylenie postanowienia o warunkowym umorzeniu zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli	416
10. Zakres i skutki umorzenia zobowiązań na podstawie art. 369 pr. upadł.	417
11. Obwieszczenia i skarga kasacyjna	418
12. Zmiana planu spłaty wierzycieli	419
13. Uchylenie planu spłaty wierzycieli	420
14. Wykonanie planu spłaty wierzycieli	421

Rozdział XXII

Depozyt sądowy w postępowaniu upadłościowym	423
1. Zagadnienia ogólne	423
2. Rodzaje sum podlegających złożeniu do depozytu	424
3. Postępowanie w przedmiocie złożenia sumy do depozytu	426
4. Postępowanie w przedmiocie wydania sumy z depozytu	426
5. Termin odbioru depozytu	427
6. Likwidacja niepodjętych depozytów	427
7. Wydanie depozytu upadłemu	428
8. Przypadki złożenia sumy do depozytu sądowego w toku postępowania o ogłoszenie upadłości – przygotowana likwidacja	429
9. Zwrot sum z depozytu sądowego na rzecz nabywcy przedsiębiorstwa	429
10. Wypłata sum z depozytu sądowego na rzecz masy upadłości	431
11. Zaskarżalność rozstrzygnięcia w przedmiocie wydania sum z depozytu złożonych w postępowaniu o ogłoszenie upadłości i postępowaniu upadłościowym	432
12. Złożenie kwoty wynagrodzenia ostatecznego dla syndyka do depozytu (art. 166 ust. 4 pr. upadł.)	432
13. Określenie sposobu zabezpieczenia w postępowaniu upadłościowym poprzez złożenie sumy pieniężnej do depozytu sądowego (art. 226 pr. upadł.)	433

Rozdział XXIII

Orzekanie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej	435
1. Zagadnienia ogólne	435
2. Zmiany przepisów w zakresie postępowania o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej	435
3. Postępowanie w sprawach o orzeczenie zakazu z art. 373 pr. upadł.	437
4. Właściwość sądu	441
5. Przesłanki podmiotowe zakazu z art. 373 pr. upadł.	442
6. Podmioty, wobec których można orzec zakaz z art. 373 pr. upadł.	443
7. Termin do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości	445
8. Charakter prawny zakazu	446
9. Podmioty legitymowane do złożenia wniosku o orzeczenie zakazu z art. 373 pr. upadł.	448

9.1. Wierzyciel	448
9.2. Syndyk, tymczasowy nadzorca sądowy, zarządca przymusowy	449
9.3. Prokurator	450
10. Postępowanie dowodowe	450
11. Orzekanie zakazu w sytuacji, gdy zakaz taki został już uprzednio orzeczony	453
12. Zakres przedmiotowy orzekania zakazu	454
13. Okres, na jaki może zostać orzeczony zakaz (zakres czasowy)	455
14. Problemy związane ze stosowaniem art. 377 pr. upadł.	455
15. Przepisy intertemporalne	457
16. Kryteria oceny sądu przy orzekaniu zakazu z art. 373 pr. upadł.	458

Rozdział XXIV

Odpowiedzialność za niewykonanie obowiązków wynikających

z przepisów Prawa upadłościowego	461
1. Odpowiedzialność dyscyplinarna	461
2. Odpowiedzialność cywilna	461
3. Odpowiedzialność karna	462
4. Odpowiedzialność na podstawie przepisów Kodeksu spółek handlowych	465

Rozdział XXV

Międzynarodowe postępowanie upadłościowe

1. Przepisy międzynarodowego prawa upadłościowego	467
1.1. Zagadnienia ogólne	467
1.2. Systematyka i definicje polskiego międzynarodowego prawa upadłościowego	469
1.3. Ogólne zasady polskiego transgranicznego postępowania upadłościowego	470
1.4. Jurysdykcja krajowa	471
1.5. Uznawanie orzeczeń o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego	471
1.5.1. Skutki uznania zagranicznego postępowania upadłościowego	476
1.5.2. Przebieg postępowania po uznaniu orzeczenia sądu zagranicznego	477
1.6. Prawo właściwe	478
1.7. Wtórne postępowanie upadłościowe	478
1.8. Współpraca z sądami zagranicznymi i zarządcami zagranicznymi	480
2. Europejskie transgraniczne prawo upadłościowe	481
2.1. Informacje ogólne	481
2.2. Definicje	482
2.3. Zakres stosowania	483
2.4. Jurysdykcja	484
2.5. Prawo właściwe	488

2.6. Uznanie orzeczeń o wszczęciu postępowania upadłościowego	492
2.7. Uznanie i wykonalność innych orzeczeń	494
2.8. Wierzyciele i wierzytelności	495
2.9. Wtórne postępowanie upadłościowe	498
2.10. Postępowanie upadłościowe członków grupy przedsiębiorstw	504
2.10.1. Zagadnienia ogólne	504
2.10.2. Koordynacja	507
2.10.2.1. Wniosek o wszczęcie grupowego postępowania koordynacyjnego	507
2.10.2.2. Sprzeciw co do objęcia grupowym postępowaniem koordynacyjnym	508
2.10.2.3. Orzeczenie o wszczęciu grupowego postępowania koordynacyjnego	509
2.10.2.4. Późniejsze dołączenie się zarządców do koordynacji grupowej (tzw. <i>opt-in</i>)	510
2.10.2.5. Zalecenia i plan koordynacji grupowej	510
2.10.2.6. Zadania i uprawnienia koordynatora	511
2.10.2.7. Koszty i podział	512
2.11. Współpraca i komunikacja między organami postępowań upadłościowych	513
2.11.1. Zagadnienia ogólne	513
2.11.2. Współpraca i komunikacja w ramach postępowania upadłościowego głównego i wtórnego	515
2.11.3. Współpraca i komunikacja między zarządcami	515
2.11.4. Współpraca i komunikacja między sądami	516
2.11.5. Współpraca i komunikacja między zarządcami a sądami	516
2.11.6. Współpraca i komunikacja w przypadku upadłości członków grupy przedsiębiorstw	517
2.11.7. Współpraca i komunikacja między zarządcami a sądami	518
2.12. Rejestry upadłości	518
2.13. Obowiązki syndyka w polskim postępowaniu upadłościowym w przypadku stosowania przepisów o międzynarodowym postępowaniu upadłościowym	520

Rozdział XXVI

Wpływ ogłoszenia upadłości na działania notariusza	523
1. Data ogłoszenia upadłości	523
2. Krajowy Rejestr Zadłużonych	524
3. Skutki ogłoszenia upadłości co do majątku dłużnika	529
3.1. Nieważność czynności notarialnej	530
3.2. Zakaz obciążania masy upadłości	534
3.3. Obciążenie prawami osobistymi i roszczeniami	539
4. Status syndyka masy upadłości w postępowaniu przed notariuszem	542

Rozdział XXVII

Nabycie spadku przez upadłego	549
1. Wpływ upadłości na nabycie spadku przez upadłego	549
1.1. Złożenie oświadczenia spadkowego przed ogłoszeniem upadłości	549
1.2. Złożenie oświadczenia spadkowego po ogłoszeniu upadłości	552
1.2.1. Artykuł 123 pr. upadł. jako przepis szczególny w stosunku do art. 77 ust. 1 pr. upadł.	553
1.2.2. Zakres zastosowania art. 123 pr. upadł.	554
1.3. Wyłączenie z masy upadłości	555
1.4. Zakończenie postępowania upadłościowego	559
2. Postępowanie stwierdzające nabycie spadku	562
2.1. Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku	563
2.2. Sporządzenie aktu poświadczenia dziedziczenia	565
3. Spis i wykaz inwentarza	567
4. Zbycie spadku przez upadłego	569
4.1. Zbycie spadku przed ogłoszeniem upadłości	569
4.2. Zbycie spadku po ogłoszeniu upadłości	571

Rozdział XXVIII

Wpływ upadłości na stosunki majątkowe małżeńskie	575
1. Upadłość a istnienie małżeństwa	575
2. Charakter art. 124 ust. 1 pr. upadł.	578
2.1. Przymusowy ustrój rozdzielności majątkowej	578
2.2. Skutki art. 124 ust. 1 pr. upadł.	585
3. Ustanowienie rozdzielności majątkowej a upadłość	592
3.1. Rozdzielność majątkowa na podstawie orzeczenia sądu	592
3.2. Rozdzielność umowna	597
4. Skutki podziału majątku dla masy upadłości	598

Rozdział XXIX

Sprzedaż upadłościowa w praktyce notarialnej	599
1. Pojęcie sprzedaży upadłościowej	599
1.1. Likwidacyjny cel sprzedaży upadłościowej	599
1.2. Sprzedaż upadłościowa a art. 535 k.c.	603
1.3. Sprzedaż upadłościowa jako nabycie pierwotne i wygaśnięcie obciążeń	606
1.4. Prawa niewygasające	612
2. Zachowanie szczególnych warunków po stronie nabywcy	613
3. Zgoda organów upadłego	615
4. Zgoda w ramach postępowania upadłościowego	616
4.1. Zgoda rady wierzycieli	616
4.2. Zgoda sędziego-komisarza	623
5. Dokumenty przedkładane przez syndyka przy dokonywaniu sprzedaży upadłościowej	625

5.1. Postanowienie o ogłoszeniu upadłości	625
5.2. Zaświadczenie wydane w trybie art. 19 ust. 6 u.p.s.d.	626
6. Tryby sprzedaży	628
6.1. Sprzedaż z wolnej ręki	628
6.2. Przetarg lub aukcja	629
7. Sprzedaż upadłościowa a prawo pierwokupu	633

Rozdział XXX

Wzory	637
1. Postanowienie sądu o zabezpieczeniu majątku dłużnika przez ustanowienie tymczasowego nadzorca sądowego	637
2. Sprawozdanie tymczasowego nadzorca sądowego w sprawie o ogłoszenie upadłości dłużnika	641
3. Zawiadomienie wierzyciela o treści obowiązujących przepisów	650
4. Postanowienie sądu o ustanowieniu kuratora	657
5. Wniosek dłużnika o ogłoszenie upadłości	658
6. Wniosek wierzyciela o ogłoszenie upadłości dłużnika	673
7. Wniosek o zatwierdzenie warunków sprzedaży	681
8. Postanowienie sądu o ogłoszeniu upadłości z wniosku wierzyciela	685
9. Pouczenie dokonywane wraz z pierwszym doręczeniem	689
10. Postanowienie sądu o oddaleniu wniosku o ustalenie kosztów	693
11. Postanowienie sądu o zezwoleniu na sprzedaż udziałów	698
12. Postanowienie sądu o ogłoszeniu upadłości dłużnika z wnioskiem o sprzedaży części przedsiębiorstwa	700
13. Postanowienie sądu o wydaniu wierzycielom kwoty złożonej do depozytu	702
14. Zarządzenie sądu o wezwaniu wierzyciela do podjęcia depozytu	706
15. Protokół wyszukania wpisów w Krajowym Rejestrze Zadłużonych – akt notarialny	708
16. Akt poświadczenia dziedziczenia w przypadku odrzucenia spadku przez upadłego	710
17. Umowa majątkowa małżeńska pod warunkiem umorzenia postępowania upadłościowego – akt notarialny	712

Bibliografia	715
---------------------------	-----

O autorach	723
-------------------------	-----

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

dyrektywa (UE) 2019/1023	– dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z 20.06.2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniająca dyrektywę (UE) 2017/1132 (Dz.Urz. UE L 172, s. 18)
EKPC	– [Europejska Konwencja Praw Człowieka] Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z uzup. i zm.)
k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2023 r. poz. 1610 ze zm.)
k.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138)
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
k.p.	– ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2023 r. poz. 1465)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 1550 ze zm.)
k.p.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.)
k.r.o.	– ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359 ze zm.)
k.s.h.	– ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm.)
pr. not.	– ustawa z 14.02.1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1799 ze zm.)
pr. przeds.	– ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2023 r. poz. 221 ze zm.)
pr. restr.	– ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2022 r. poz. 2309)
pr. upadł.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 1520 ze zm.)
p.u.n.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze [z dniem 1.01.2016 r. tytuł ustawy otrzymał brzmienie „Prawo upadłościowe” na podstawie art. 428 pkt 1 pr. restr.]

- r.a.d.z.w.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.11.2021 r. w sprawie sposobu i trybu prowadzenia akt do zgłoszeń wierzytelności oraz zbioru dokumentów, a także udostępniania tych akt oraz zbioru dokumentów (Dz.U. poz. 2170)
- r.s.t.p.a.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.03.2020 r. w sprawie sposobu i trybu prowadzenia oraz udostępniania uczestnikom postępowania upadłościowego oraz służbie nadzoru Ministra Sprawiedliwości akt do zgłoszeń wierzytelności (Dz.U. poz. 504); nie obowiązuje
- r.s.w.p.** – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 16.09.2021 r. w sprawie sposobu wnoszenia pism procesowych i składania dokumentów w postępowaniu upadłościowym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe oraz w biurze podawczym sądu rejonowego (Dz.U. poz. 1839)
- rozporządzenie (WE) nr 1346/2000** – rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z 29.05.2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.Urz. UE L 160, s. 1, ze zm.); nie obowiązuje
- rozporządzenie (UE) nr 1215/2012** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12.12.2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 351, s. 1, ze zm.)
- rozporządzenie (UE) nr 596/2014** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z 16.04.2014 r. w sprawie nadużyć na rynku (rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku) oraz uchylające dyrektywę 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywy Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/WE (Dz.Urz. UE L 173, s. 1, ze zm.)
- rozporządzenie (UE) 2015/848** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z 20.05.2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (przekształcenie) (Dz.Urz. UE L 141, s. 19, ze zm.)
- rozporządzenie (UE) 2017/265** – rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2017/265 z 25.04.2016 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE w odniesieniu do wymogów organizacyjnych i warunków prowadzenia działalności przez firmy inwestycyjne oraz pojęć zdefiniowanych na potrzeby tej dyrektywy (Dz.Urz. UE L 87, s. 1, ze zm.)
- u.d.e.** – ustawa z 18.11.2020 r. o doręczeniach elektronicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 285)
- u.k.s.c.** – ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1144 ze zm.)
- u.k.w.h.** – ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2023 r. poz. 146 ze zm.)
- u.k.u.r.** – ustawa z 11.04.2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 2569 ze zm.)
- u.l.d.r.** – ustawa z 15.06.2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1007)
- u.l.n.d.** – ustawa z 18.10.2006 r. o likwidacji niepodjętych depozytów (Dz.U. Nr 208, poz. 1537 ze zm.)
- u.n.n.c.** – ustawa z 24.03.1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (Dz.U. z 2017 r. poz. 2278)

- u.o.i.f.** – ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2023 r. poz. 646 ze zm.)
- u.o.p.** – ustawa z 29.07.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2554 ze zm.)
- u.o.p.n.** – ustawa z 20.05.2021 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego oraz Deweloperskim Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. poz. 1177 ze zm.)
- u.o.r.p.** – ustawa z 13.07.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. z 2023 r. poz. 1087)
- u.o.r.s.p.** – ustawa z 24.08.2021 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz.U. z 2022 r. poz. 1581)
- u.o.s.** – ustawa z 16.11.2006 r. o opłacie skarbowej (Dz.U. z 2022 r. poz. 2142 ze zm.)
- u.p.s.** – ustawa z 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2023 r. poz. 901)
- u.p.s.d.** – ustawa z 28.07.1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz.U. z 2021 r. poz. 1043 ze zm.)
- u.r.** – ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2023 r. poz. 120 ze zm.)
- u.s.d.g.** – ustawa z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm.); nie obowiązuje
- u.s.m.** – ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 438 ze zm.)
- u.s.z.r.s.p.** – ustawa z 3.03.2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2136)
- u.t.d.** – ustawa z 6.09.2001 r. o transporcie drogowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 2201 ze zm.)
- u.w.l.** – ustawa z 24.06.1994 r. o własności lokali (Dz.U. z 2021 r. poz. 1048)
- u.z.r.r.z.** – ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. z 2018 r. poz. 2017)
- ustawa o KRS** – ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2023 r. poz. 685 ze zm.)
- ustawa o KRZ** – ustawa z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1909)
- zarz. MS z 19.06.2019 r.** – zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z 19.06.2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.Urz. MS poz. 138 ze zm.)

Czasopisma i publikatory

- Dor.Restr.** – Doradca Restrukturyzacyjny
- EPS** – Europejski Przegląd Sądowy
- KPP** – Kwartalnik Prawa Prywatnego
- M. Praw.** – Monitor Prawniczy
- M.Pr.Bank.** – Monitor Prawa Bankowego
- MPH** – Monitor Prawa Handlowego

OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego – Seria A
Pal.	– Palestra
PiP	– Państwo i Prawo
PiZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
PPE	– Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PPrPM	– Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
PS	– Przegląd Sądowy
Rej.	– Rejent
St.Prawn.	– Studia Prawnicze
TPP	– Transformacje Prawa Prywatnego
Wok.	– Wokanda

Urzędy, instytucje, rejestry

CEIDG	– Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
FGŚP	– Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych
KNF	– Komisja Nadzoru Finansowego
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
KRZ	– Krajowy Rejestr Zadłużonych
NBP	– Narodowy Bank Polski
RDN	– Rejestr Dłużników Niewypłacalnych
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
SR	– sąd rejonowy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TS	– Trybunał Sprawiedliwości (Unii Europejskiej); wcześniej Europejski Trybunał Sprawiedliwości (ETS)
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny

Inne

CCP	– (ang. <i>central counterparty</i>) kontrahent centralny
PRS	– portal rejestrów sądowych
SLPS	– system losowego przydziału spraw
TNS	– tymczasowy nadzorca sądowy

WSTĘP

Publikacja „Upadłość przedsiębiorców z uwzględnieniem praktyki notarialnej” stanowi próbę usystematyzowania zagadnień dotyczących prawa i postępowania upadłościowego w odniesieniu do podmiotów gospodarczych – zarówno osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (art. 33¹ k.c.), jak i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Jedną z największych trudności w kontekście upadłości jest często zmieniający się stan prawny i fakt, że równocześnie toczą się w sądach upadłościowych postępowania prowadzone według zasad niejednokrotnie bardzo odmiennych, w zależności od tego, w jakiej dacie został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości. Tymczasem ta ostatnia informacja zwykle nie wynika z akt sprawy, co powoduje, że nie zawsze będzie łatwo prawidłowo ustalić właściwe przepisy, które powinny mieć zastosowanie w danym postępowaniu. Ponieważ postępowanie upadłościowe składa się zasadniczo z dwóch etapów, będących formalnie odrębnymi postępowaniami – postępowania o ogłoszenie upadłości oraz właściwego postępowania upadłościowego, niejako „oderwanego” już od wniosku o upadłość, ważne jest, żeby umieć rozpoznać, z jakim etapem mamy aktualnie do czynienia i według jakiego stanu prawnego dane postępowanie będzie się toczyć. Dlatego w niniejszej książce sporo miejsca poświęcono przedstawieniu przebiegu postępowania według przepisów wynikających z poszczególnych nowelizacji Prawa upadłościowego – tak aby ułatwić Czytelnikowi podjęcie właściwych działań w praktyce.

Wiele miejsca poświęcono również problematyce Krajowego Rejestru Zadłużonych i zasadom wynikającym z prowadzenia postępowań w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe, ponieważ od 1.12.2021 r. wszystkie postępowania upadłościowe, zainicjowane, poczynając od tej daty, są prowadzone wyłącznie jako postępowania z informatyzowane. Powoduje to określone konsekwencje dla wszystkich uczestników tych postępowań, a niejednokrotnie – znaczące trudności w kontekście wykluczenia cyfrowego, co stanowi problem nierozwiązany dostatecznie przez ustawodawcę.

Coraz szerszy krąg podmiotów, które mogą być objęte postępowaniem upadłościowym spowodował, że zwiększył się zakres zagadnień, z którymi w swojej praktyce spotykają się notariusze, a na rynku dotychczas nie ukazały się publikacje przeznaczone w szczególności dla tej grupy prawników. Okazało się, że zainteresowanie i zapotrzebowanie na informacje uwzględniające ten specyficzny rodzaj praktyki prawniczej w kontekście prawa upadłościowego jest bardzo duże. Postanowiliśmy wyjść naprzeciw tym potrzebom i z tego względu w niniejszej publikacji znaczna część zagadnień obejmuje właśnie problematykę praktyki notarialnej. Jako że w tym zakresie mieści się tematyka postępowań w stosunku do osób fizycznych, część dotycząca praktyki notarialnej wykracza poza zakres określony tytułem publikacji i obejmuje w równym stopniu postępowania upadłościowe dotyczące osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, tzw. upadłość konsumencką.

Zapewne, mimo naszych starań, nie poruszyliśmy wszystkich kwestii i nie odpowiedzieliśmy na wszystkie pytania, które mogą pojawiać się w odniesieniu do omawianej tematyki, jednak mamy nadzieję, że niniejsza książka będzie stanowiła praktyczny przewodnik dla tych, którzy z różnych względów są zainteresowani prawem upadłościowym.

Autorzy

Rozdział I

ZAGADNIENIA OGÓLNE

1. Prawo upadłościowe przedsiębiorców

W polskim systemie prawa kwestie związane z upadłością reguluje kompleksowo, co do zasady, ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 1520) – dalej pr. upadł. Nie występuje formalnie osobna kategoria „prawa upadłościowego przedsiębiorców”, odrębna od prawa upadłościowego podmiotów niebędących przedsiębiorcami.

Ustawa ta reguluje (art. 2 pr. upadł.):

- 1) zasady wspólnego dochodzenia roszczeń wierzycieli od niewypłacalnych dłużników będących przedsiębiorcami;
- 2) zasady dochodzenia roszczeń od niewypłacalnych dłużników będących osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej;
- 3) skutki ogłoszenia upadłości;
- 4) zasady umarzania zobowiązań upadłego będącego osobą fizyczną.

O „upadłości przedsiębiorców” można w polskim systemie prawnym mówić dopiero od 31.03.2009 r., tj. od dnia wejścia w życie ustawy z 5.12.2008 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 234, poz. 1572). Przywołana ustawa po raz pierwszy wprowadziła do polskiego prawa upadłościowego upadłość osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, powszechnie i potocznie zwaną „upadłością konsumencką”. Wcześniej prawo upadłościowe niejako z definicji dotyczyło wyłącznie przedsiębiorców, niezależnie od tego, czy były to osoby prawne, czy też osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Ustawodawca polski nie zdecydował się na uregulowanie w odrębnym akcie prawnym upadłości osób niebędących przedsiębiorcami, jak to uczynił choćby prawodawca francuski¹. Wobec tego aktualnie w jednym akcie prawnym, regulującym sytuację

¹ Upadłość przedsiębiorców uregulowana jest we Francji w ramach Code de commerce, aktu normującego prawo spółek handlowych oraz bardzo szeroko (w zasadzie całościowo) rozumiane prawo i zasady

niewypłacalności i zbiorowego zaspokojenia wierzycieli, a w niektórych przypadkach – oddłużenia dłużnika, przewidziano rozwiązania dla przedsiębiorców (zarówno osób prawnych, jak i osób fizycznych) oraz dla osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami.

Na gruncie prawa polskiego prawo upadłościowe do 30.03.2008 r. było zatem domeną prawa gospodarczego i dotyczyło wyłącznie podmiotów gospodarczych. Z chwilą wprowadzenia do ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze regulacji dotyczących nie-przedsiębiorców² doszło do przełamania gospodarczego charakteru tej dziedziny prawa, ugruntowanego zmianą wprowadzoną ustawą z 29.08.2014 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. poz. 1306). W takim stanie prawnym można mówić o podziale postępowania upadłościowego na postępowanie upadłościowe przedsiębiorcy i postępowanie upadłościowe konsumenta³, chociaż po zmianie dokonanej ustawą z 30.08.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1802 ze zm.) podział ten nabrał charakteru względnego, z uwagi na treść art. 491¹ ust. 2 pr. upadł., w myśl którego, co do zasady, nawet osoba fizyczna niebędąca przedsiębiorcą może podlegać regulacjom typowym dla przedsiębiorców, także w zakresie ewentualnego oddłużenia (art. 369–370f pr. upadł.)⁴.

prowadzenia działalności gospodarczej. Część poświęcona zagadnieniom niewypłacalności przedsiębiorców (odpowiadająca zakresowi polskiego prawa upadłościowego i prawa restrukturyzacyjnego), księga VI, nosi nazwę „Difficultés des entreprises” [Trudności przedsiębiorstw/przedsiębiorstwa w kryzysie] i składa się z części ogólnej (artykuły od L610-1 do L696-1) oraz części szczegółowej (artykuły od R600-1 do R695-4). Natomiast regulacje dotyczące osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami zawarto w Code de la consommation, stanowiącym kodyfikację prawa konsumenckiego, w księdze VII, zatytułowanej „Traitement des situations de surendettement” [Postępowanie w przypadku nadmiernego zadłużenia], w artykułach od L711-1 do L771-12 oraz od R711-1 do R771-6. O modelach regulacji prawa upadłości konsumenckiej zob. np. P. Kuglarz [w:] *Upadłość konsumencka. Komentarz*, red. R. Adamus, M. Geromin, B. Groele, Z. Miczek, Warszawa 2020, s. 51–102.

² Wówczas jeszcze szczytkowych i niemal niestosowanych z uwagi na obostrzenia kryteriów zakwalifikowania podmiotu do tzw. upadłości konsumenckiej.

³ Por. R. Adamus [w:] *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, red. A.J. Witosz, A. Witosz, Warszawa 2014, art. 1.

⁴ Aczkolwiek takie podejście jest kontrowersyjne z punktu widzenia konstytucyjnego prawa do równego traktowania przed sądem; zob. np. A. Machowska, *Upadłość konsumencka*, Warszawa 2020, s. 245 i n. oraz A. Ludwiczynska, A. Machowska, *Upadłość konsumencka*, Warszawa 2022, s. 346 i n., z opisaną praktyką sądów upadłościowych, mającą na celu zneutralizowanie niekonstytucyjnego charakteru tych przepisów. W literaturze taką postawę ustawodawcy określono również eufemistycznie, chociaż częściowo błędnie – z uwagi na możliwość stosowania do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej – jako „modyfikację wydzwieku zasady optymalizacji”; A.J. Witosz [w:] *Prawo upadłościowe. Komentarz*, red. A.J. Witosz, Warszawa 2021, s. 49.

2. Zasady prawa upadłościowego

Główne zasady prawa upadłościowego mają charakter zarówno merytoryczny, jak i techniczny. Te pierwsze określają, do czego zmierzać powinno postępowanie upadłościowe, te drugie zaś wyznaczają reguły, według których powinno być ono prowadzone. Zasady o charakterze merytorycznym określono w art. 2 pr. upadł., wskazującym cele postępowania. Zgodnie z tym przepisem postępowanie uregulowane ustawą należy prowadzić tak, aby roszczenia wierzycieli mogły zostać zaspokojone w jak najwyższym stopniu⁵, a jeśli racjonalne względy na to pozwolą – dotychczasowe przedsiębiorstwo dłużnika zostało zachowane (**zasada optymalizacji** – art. 2 ust. 1 pr. upadł.), przy czym w tak zakreślonym celu postępowania zawiera się przede wszystkim funkcja windykacyjna (tj. zaspokojenie wierzycieli)⁶. Zaspokojenie wierzycieli z kolei realizowane jest w ramach zasady zbiorowego interesu wierzycieli, przez zaspokojenie ogółu wierzycieli („wspólne dochodzenie roszczeń”) zgodnie z zasadami określonymi w przepisach Prawa upadłościowego, w przeciwieństwie do postępowania egzekucyjnego (singularnego). Z tego względu postępowanie upadłościowe określa się czasem, w szczególności w literaturze dotyczącej obcych systemów prawa, jako postępowania zbiorowe. Te zasady odnoszą się do wszystkich przedsiębiorców, zarówno osób prawnych, jak i fizycznych. Jednak już ust. 2 powołanego przepisu odnosi się wyłącznie do osób fizycznych, niezależnie od tego, czy są one przedsiębiorcami, czy też nie prowadzą działalności gospodarczej. Stanowi on, że postępowanie uregulowane ustawą wobec osób fizycznych należy prowadzić również tak, aby umożliwić umorzenie zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu upadłościowym. Zmianę tę uzasadniono następująco: „W związku z możliwością objęcia postępowaniem upadłościowym wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej także osoby, które zakończyły działalność gospodarczą bez oczekiwania upływu jednego roku od zakończenia działalności (zmiany wprowadzone z dniem 1.01.2016 r.), projekt zakłada ujednolicenie ogólnej dyrektywy prowadzenia postępowania upadłościowego wobec osób fizycznych, niezależnie od tego, czy sąd prowadzi postępowanie wobec przedsiębiorcy, byłego przedsiębiorcy czy też osoby fizycznej, która nigdy nie prowadziła działalności gospodarczej. Wymaga podkreślenia, że projekt zakłada praktyczne ujednolicenie sytuacji prawnej osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą z osobą nieprowadzącą takiej działalności na gruncie prawa upadłościowego”⁷.

Cel postępowania określony w art. 2 ust. 2 pr. upadł. to w istocie oddłużenie upadłego, zatem Prawo upadłościowe spełniać ma w tym przypadku funkcję oddłużeniową

⁵ Jan Brol stwierdzał, że podstawową funkcją upadłości jest zabezpieczenie interesów wierzycieli wobec nadmiernie zadłużonego podmiotu; J. Brol, *Funkcje postępowania upadłościowego i ich realizacja w świetle praktyki sądowej*, PS 1994/7–8, s. 28.

⁶ Por. m.in. S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 11.

⁷ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw, VIII kadencja, druk sejm. nr 3480, s. 4.

i umożliwiać dłużnikowi tzw. nowy start⁸ po zakończeniu postępowania i stosownym do jego możliwości zaspokojeniu roszczeń wierzycieli.

Tym samym w postępowaniu upadłościowym przedsiębiorców zastosowanie mają obie główne zasady postępowania, przy czym druga z nich (oddłużenie) dotyczy wyłącznie przedsiębiorców będących osobami fizycznymi. W takim przypadku prymat będzie miała pierwsza z powyżej wymienionych zasad (zaspokojenie wierzycieli), a oddłużenie schodzi na drugi plan i nie ma znaczenia pierwszorzędnego, jak było to do chwili wejścia w życie ustawy nowelizującej z 2019 r., tj. do 23.03.2020 r.⁹ W każdym natomiast przypadku – czy to osoby prawnej, czy fizycznej – naczelną zasadą rządzącą postępowaniem będzie zasada możliwie najpełniejszego zaspokojenia wierzycieli.

Słusznie podkreśla się¹⁰, że prawidłowe określenie celów postępowania (głównych zasad postępowania) jest istotne z punktu widzenia ustalenia hierarchii ważności poszczególnych zasad, co ma znaczenie dla podejmowanych w toku postępowania działań i interpretacji przepisów prawa upadłościowego, dokonywanej przez sądowe organy postępowania, a tym samym – prawidłowego stosowania tych przepisów. Od chwili wejścia w życie w 2003 r. ustawa nosząca pierwotnie tytuł „Prawo upadłościowe i naprawcze”¹¹ za główny cel postępowania stawiała zaspokojenie wierzycieli w możliwie najwyższym stopniu¹², co zresztą było przedmiotem częstej krytyki i w efekcie doprowadziło do pojawienia się w polskim porządku prawnym nowego modelu prawa insolwencyjnego – Prawa restrukturyzacyjnego¹³. Wysłunięcie na plan pierwszy zasady optymalizacji z nadrzędnie traktowanym zaspokojeniem wierzycieli zyskało szczególnie mocne uzasadnienie po wejściu w życie, z dniem 1.01.2016 r., ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, której z kolei naczelną zasadą jest dążenie do uniknięcia upadłości

⁸ Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz niektórych innych ustaw, VII kadencja, druk sejm. nr 2265, s. 1.

⁹ Z dniem 24.03.2020 r. został uchylony ust. 1a w art. 2 pr. upadł. w brzmieniu: „Postępowanie uregulowane ustawą wobec osób fizycznych, o których mowa w art. 5, należy prowadzić również tak, aby rzetelny dłużnik uzyskał możliwość oddłużenia” oraz zmieniony został art. 2 ust. 2 pr. upadł., który dotychczas brzmiał: „Postępowanie uregulowane ustawą wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej należy prowadzić tak, aby umożliwić umorzenie zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu upadłościowym, a jeśli jest to możliwe – zaspokoić roszczenia wierzycieli w jak najwyższym stopniu”.

¹⁰ Zob. P. Janda, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 49.

¹¹ Nazwa obecna „Prawo upadłościowe” została nadana ustawą z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2022 r. poz. 2309) – dalej pr. restr.

¹² Czego najdobitniejszym wyrazem był art. 14 ust. 1 ówczesnego Prawa upadłościowego i naprawczego, w brzmieniu: „Jeżeli zostanie uprawdopodobnione, że w drodze układu wierzyciele zostaną zaspokojeni w **wyższym stopniu** [podkr. A.M.], niż zostaliby zaspokojeni po przeprowadzeniu postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku dłużnika, ogłasza się upadłość dłużnika z możliwością zawarcia układu”.

¹³ Wprawdzie można takie rozwiązanie uznać po prostu za powrót do stanu prawnego sprzed wejścia w życie ustawy z 2003 r. (Prawo upadłościowe i naprawcze), jednak z uwagi na rozbudowany system postępowań o charakterze restrukturyzacyjnym i kompleksową regulację tego typu postępowań zasadne jest traktowanie prawa restrukturyzacyjnego jako *novum* w systemie prawa polskiego.

i zapewnienia dalszego funkcjonowania przedsiębiorstwa, z częściowym oddłużeniem w wyniku przeprowadzonego planu restrukturyzacyjnego i zawartego z wierzycielami układu (zob. art. 3 pr. restr.).

Prawo upadłościowe w odniesieniu do przedsiębiorców stało się zatem ponownie zespołem rozwiązań mających doprowadzić do likwidacji przedsiębiorstwa dłużnika i zaspokojenia wierzycieli z uzyskanych w ten sposób środków, a w efekcie – wyeliminowania niewypłacalnego podmiotu z obrotu prawnego. Nie można jednak zapominać, że także w ramach przepisów Prawa upadłościowego przewidziano rozwiązania mające w sposób szczególny wspierać dążenie do zachowania przedsiębiorstwa dłużnika, bez zmniejszenia stopnia zaspokojenia wierzycieli: przygotowana likwidacja (art. 56a–56h pr. upadł.) czy układ w upadłości (art. 266a–266f pr. upadł.).

Z kolei zasady o charakterze technicznym (zasady procesowe *sensu stricto*) to zarówno zasady szczególne dla prawa upadłościowego, jak i ogólne zasady prawa i postępowania cywilnego.

Jedną z podstawowych jest zasada skargowości (art. 3 pr. upadł.), zgodnie z którą postępowanie upadłościowe (oraz inne uregulowane w ustawie – Prawo upadłościowe¹⁴) może być wszczęte wyłącznie na wniosek uprawnionego podmiotu. Nie jest zatem możliwe wszczęcie takiego postępowania z urzędu. Inne zasady postępowania upadłościowego to: zasada poszanowania interesów osób trzecich; zasada równości uczestników postępowania, która wyraża się w tym, że każdy z uczestników postępowania (a zatem zarówno dłużnik, jak i wierzyciele) będzie miał możliwość korzystania z jednakowych środków prowadzących do obrony swoich interesów w postępowaniu; zasada szybkości postępowania, ściśle powiązana z zasadą koncentracji oraz zasada jawności postępowania – której realizacją ma być Krajowy Rejestr Zadłużonych (KRZ)¹⁵.

¹⁴ Na przykład postępowanie o orzeczenie zakazu na podstawie art. 373 pr. upadł., postępowanie o uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego (art. 386 i n. pr. upadł.).

¹⁵ Zob. A. Machowska [w:] *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Machowska, Warszawa 2021, s. 40–41 i powołana tam literatura.

Rozdział II

OGÓLNE POJĘCIA Z ZAKRESU PRAWA SPÓŁEK

1. Zagadnienia ogólne

Ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm.) – dalej k.s.h., reguluje tworzenie, organizację, funkcjonowanie, rozwiązywanie, łączenie, podział i przekształcanie spółek handlowych (art. 1 § 1 k.s.h.). Zgodnie z art. 3 k.s.h., który definiuje pojęcie spółki handlowej, przez umowę spółki handlowej wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz, jeżeli umowa albo statut spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób.

Wyodrębnia się dwa typy spółek handlowych¹ – osobowe i kapitałowe.

Spółkami handlowymi osobowymi są (art. 4 § 1 pkt 1 k.s.h.):

- spółka jawna (skrót: sp. j.),
- spółka partnerska (skrót: sp. p.),
- spółka komandytowa (skrót: sp. k.),
- spółka komandytowo-akcyjna (skrót: S.K.A.).

Spółkami handlowymi kapitałowymi są (art. 4 § 1 pkt 2 k.s.h.):

- spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (skrót: sp. z o.o.),
- prosta spółka akcyjna (skrót: P.S.A.),
- spółka akcyjna (skrót: S.A.).

Spółki kapitałowe mogą być tworzone tylko przez jeden podmiot, w przeciwieństwie do spółek osobowych, które wymagają współdziałania co najmniej dwóch podmiotów.

¹ Spółką handlową nie jest spółka cywilna. Jest to rodzaj umowy spółki uregulowany w Kodeksie cywilnym, nie w Kodeksie spółek handlowych. Spółka cywilna nie jest odrębnym podmiotem gospodarczym, lecz umową pomiędzy przedsiębiorcami. Sama spółka cywilna nie ma również zdolności upadłościowej. Zdolność taką ma samodzielnie każdy ze współników (stron) umowy spółki cywilnej.

W art. 4 § 1 pkt 3 k.s.h. zdefiniowane zostało pojęcie spółki jednoosobowej jako spółki kapitałowej, w której wszystkie udziały albo akcje należą do jednego wspólnika albo akcjonariusza.

Prawo upadłościowe przewiduje szczególne regulacje związane z następującymi pojęciami zdefiniowanymi w Kodeksie spółek handlowych:

- spółki dominującej (zależnej) – art. 20 ust. 2 pkt 9 i art. 128 ust. 3 pr. upadł.;
- spółki powiązanej – art. 128 ust. 2 pr. upadł.;
- spółki publicznej – art. 22 ust. 1 pkt 5, art. 53 ust. 4, art. 169 ust. 2 i 3, art. 320 ust. 1 pkt 2, art. 523 ust. 2 pr. upadł.;
- grupy spółek – art. 20 ust. 2 pkt 9 pr. upadł.

1.1. Spółka dominująca

Spółka dominująca (art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h.) jest to spółka handlowa, która:

- a) dysponuje bezpośrednio lub pośrednio większością głosów na zgromadzeniu wspólników albo na walnym zgromadzeniu, także jako zastawnik albo użytkownik, bądź w zarządzie innej spółki kapitałowej (spółki zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
- b) jest uprawniona do powoływania lub odwoływania większości członków zarządu innej spółki kapitałowej (**spółki zależnej**) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
- c) jest uprawniona do powoływania lub odwoływania większości członków rady nadzorczej innej spółki kapitałowej (**spółki zależnej**) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
- d) członkowie jej zarządu stanowią więcej niż połowę członków zarządu innej spółki kapitałowej (**spółki zależnej**) albo spółdzielni (spółdzielni zależnej), lub
- e) dysponuje bezpośrednio lub pośrednio większością głosów w **spółce osobowej zależnej** albo na walnym zgromadzeniu spółdzielni zależnej, także na podstawie porozumień z innymi osobami, lub
- f) wywiera decydujący wpływ na działalność **spółki kapitałowej zależnej** albo spółdzielni zależnej, w szczególności przez zawarcie między spółką dominującą a spółką zależną umowy przewidującej zarządzanie spółką zależną lub przekazywanie zysku przez taką spółkę.

Artykuł 4 § 3 k.s.h. doprecyzowuje, że w przypadku gdy dwie spółki handlowe dysponują wzajemnie większością głosów obliczoną zgodnie z § 1 pkt 4 lit. a k.s.h., **za spółkę dominującą** uważa się spółkę handlową, która posiada **większy procent głosów** na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu drugiej spółki (spółki zależnej). W przypadku gdy każda ze spółek handlowych posiada równy procent głosów na zgromadzeniu wspólników albo walnym zgromadzeniu drugiej spółki, za spółkę dominującą uważa się tę spółkę, która wywiera wpływ na spółkę zależną także na podstawie powiązania przewidzianego w art. 4 § 1 pkt 4 lit. b–f. k.s.h.

W przypadku gdy stosując kryteria przewidziane w art. 4 § 3 k.s.h., nadal nie można ustalić stosunku dominacji i zależności między dwiema spółkami handlowymi, to na podstawie art. 4 § 4 k.s.h. za spółkę dominującą uważa się tę spółkę handlową, która może wywierać wpływ na inną spółkę na podstawie większej liczby powiązań, o których mowa w art. 4 § 1 pkt 4 lit. b–f k.s.h.

Ostatecznie, jeśli powyższe regulacje nie pozwalają na ustalenie, która ze spółek jest spółką dominującą, to na podstawie art. 4 § 5 k.s.h. ustala się, że obie spółki są spółkami wzajemnie dominującymi i zależnymi.

1.2. Spółka powiązana

Spółka powiązana (art. 4 § 1 pkt 5 k.s.h.) jest to spółka kapitałowa, w której inna spółka handlowa albo spółdzielnia dysponuje bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 20% głosów na zgromadzeniu wspólników albo na walnym zgromadzeniu, także jako zastawnik lub użytkownik, albo na podstawie porozumień z innymi osobami lub która posiada bezpośrednio co najmniej 20% udziałów albo akcji w innej spółce kapitałowej.

1.3. Grupa spółek

Grupa spółek (art. 4 § 1 pkt 5¹ k.s.h.) oznacza spółkę dominującą i spółkę albo spółki zależne, będące spółkami kapitałowymi, kierujące się zgodnie z uchwałą o uczestnictwie w grupie spółek wspólną strategią w celu realizacji wspólnego interesu (interes grupy spółek), uzasadniającą sprawowanie przez spółkę dominującą jednolitego kierownictwa nad spółką zależną albo spółkami zależnymi.

1.4. Spółka publiczna

Spółka publiczna (art. 4 § 1 pkt 6 k.s.h.) jest to spółka publiczna w rozumieniu przepisów o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych.

Ponadto Kodeks spółek handlowych w następujących punktach art. 4 § 1 definiuje pojęcia:

- rejestru – jest to rejestr przedsiębiorców (pkt 8);
- sprawozdania finansowego – jest to sprawozdanie finansowe w rozumieniu przepisów o rachunkowości (pkt 11);
- wzorzec umowy – jest to wzorzec umowy spółki udostępniony w systemie teleinformatycznym (pkt 12);
- postanowienia zmienne umowy – są to postanowienia umowy spółki zawartej przy wykorzystaniu wzorca umowy, które zgodnie ze wzorcem mogą być modyfikowane

przez wybór odpowiednich wariantów poszczególnych postanowień albo przez wprowadzenie odpowiednich danych w określone pola wzorca, umożliwiające ich wprowadzenie (pkt 14);

- spółka, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy – jest to spółka, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umowy, z wyłączeniem spółki utworzonej przy wykorzystaniu wzorca, której umowa została zmieniona w inny sposób niż przy wykorzystaniu wzorca (pkt 15).

Przy tym ilekroć w ustawie mowa jest o umowie spółki, należy przez to rozumieć także akt założycielski sporządzony przez jednego wspólnika albo akcjonariusza spółki kapitałowej (art. 4 § 2 k.s.h.).

2. Odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego

W sprawach dotyczących tworzenia, organizacji, funkcjonowania, rozwiązywania, łączenia, podziału i przekształcania spółek handlowych w zakresie, jaki nie został uregulowany w Kodeksie spółek handlowych, stosuje się przepisy ustawy z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.) – dalej k.c. Jeżeli wymaga tego właściwość (natura) stosunku prawnego spółki handlowej, przepisy Kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio (art. 2 k.s.h.). Przykładem takiej regulacji dotyczącej spółek handlowych są przepisy o szczególnym rodzaju pełnomocnictwa handlowego, jakim jest prokura, uregulowana w art. 109¹–109⁹ k.c.

2.1. Zdolność prawna osobowych spółek handlowych

Spółki osobowe nie posiadają osobowości prawnej, natomiast posiadają zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych, którym odpowiada zdolność sądowa i procesowa. Zgodnie z art. 8 § 1 k.s.h. spółka osobowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywaną. Spółka osobowa prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą (art. 8 § 2 k.s.h.). Do powstania spółki osobowej oprócz zawarcia umowy spółki (w formie pisemnej w przypadku spółki jawnej i partnerskiej) albo w formie aktu notarialnego (w przypadku spółki komandytowej i komandytowo-akcyjnej także przy wykorzystaniu elektronicznego wzorca umowy), konieczne jest dokonanie wpisu spółki do rejestru przedsiębiorców². Umowy spółki jawnej i spółki komandytowej mogą być zawarte także w formie elektronicznej przy wykorzystaniu wzorca umowy udostępnianego w systemie teleinformatycznym (art. 23¹ i 106¹ k.s.h.).

² Wpis do rejestru ma charakter konstytutywny. Przewidują to odpowiednie przepisy Kodeksu spółek handlowych w odniesieniu do poszczególnych spółek: spółka jawna – art. 25¹ § 1 k.s.h., spółka partnerska – art. 94 k.s.h., spółka komandytowa – art. 109 k.s.h., spółka komandytowo-akcyjna – art. 134 § 1 k.s.h.

2.2. Zdolność prawna spółek kapitałowych w organizacji

Z chwilą zawarcia umowy spółki kapitałowej (podpisania umowy spółki albo aktu założycielskiego w formie aktu notarialnego), podmiot staje się spółką w organizacji, która została zdefiniowana w art. 11 k.s.h. Spółki kapitałowe w organizacji, o których mowa w art. 161 k.s.h. (spółka z o.o.), art. 300¹¹ k.s.h. (prosta spółka akcyjna) i art. 323 k.s.h. (spółka akcyjna), mogą we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywane. Do spółki kapitałowej w organizacji w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące danego typu spółki po jej wpisie do rejestru. Firma spółki kapitałowej w organizacji powinna zawierać dodatkowe oznaczenie „w organizacji” (art. 11 § 3 k.s.h.).

2.3. Osobowość prawna spółek kapitałowych

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, prosta spółka akcyjna w organizacji albo spółka akcyjna w organizacji z chwilą wpisu do rejestru³ staje się spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, prostą spółką akcyjną albo spółką akcyjną i uzyskuje osobowość prawną. Z tą chwilą staje się ona podmiotem praw i obowiązków spółki w organizacji (art. 12 k.s.h.).

3. Wymogi w stosunku do osób pełniących funkcje w organach spółek i likwidatorów spółek

Zgodnie art. 18 § 1 k.s.h. członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej albo likwidatorem może być tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych.

Z kolei zgodnie z art. 18 § 2 i 5 k.s.h. nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, likwidatorem albo prokurentem, a także członkiem zarządu spółki partnerskiej oraz członkiem rady nadzorczej spółki komandytowo-akcyjnej osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo określone w art. 587–587², 590 i 591 k.s.h. oraz w art. 228–231 i rozdziałach XXXIII–XXXVII ustawy z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138) – dalej k.k.⁴ Zakaz, o którym mowa w art. 18 § 2 k.s.h., ustaje z upływem piątego roku od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego, chyba że wcześniej nastąpiło zatarcie skazania. W terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku, o którym mowa w art. 18

³ Rejestru przedsiębiorców prowadzonego w ramach Krajowego Rejestru Sądowego.

⁴ Są to przestępstwa przeciwko: ochronie informacji, wiarygodności dokumentów, mieniu, obrotowi gospodarczemu, obrotowi pieniężnemu i papierami wartościowymi.

§ 2 k.s.h., skazany może złożyć wniosek do sądu, który wydał wyrok, o zwolnienie go z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub o skrócenie czasu obowiązywania zakazu. Nie dotyczy to przestępstw popełnionych umyślnie. Sąd rozstrzyga o wniosku, wydając postanowienie (art. 18 § 4 k.s.h.).

4. Spółka jawna

4.1. Pojęcie spółki jawnej i odpowiedzialność za jej zobowiązania

Spółką jawną jest spółka osobowa, która prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą, a nie jest inną spółką handlową (art. 22 § 1 k.s.h.). Każdy wspólnik odpowiada za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem solidarnie z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką (art. 22 § 2 k.s.h.), z uwzględnieniem art. 31 k.s.h. dotyczącym subsydiarnej odpowiedzialności wspólników. Zgodnie z tym przepisem wierzyciel spółki może prowadzić egzekucję z majątku wspólnika w przypadku, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna (m.in. na skutek ogłoszenia upadłości spółki jawnej). Zanim jednak egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna możliwe jest wniesienie powództwa przeciwko wspólnikowi spółki jawnej (art. 31 § 2 k.s.h.). Subsidiarna odpowiedzialność wspólnika nie dotyczy zobowiązań powstałych przed wpisem do rejestru (art. 31 § 3 k.s.h.), bowiem w tym zakresie wspólnik odpowiada solidarnie ze spółką (art. 25¹ § 2 k.s.h.)⁵.

4.2. Reprezentacja spółki jawnej

Z mocy ustawy każdy wspólnik ma prawo reprezentować spółkę jawną. Prawo wspólnika do reprezentowania spółki dotyczy wszystkich czynności sądowych i pozasądowych spółki. Prawa reprezentowania spółki nie można ograniczyć ze skutkiem wobec osób trzecich (art. 29 k.s.h.). Umowa spółki może jednak to prawo ograniczać i przewidywać, że wspólnik jest pozbawiony prawa reprezentowania spółki albo że jest uprawniony do jej reprezentowania tylko łącznie z innym wspólnikiem lub prokurentem (art. 30 § 1 k.s.h.). Na mocy orzeczenia sądu pozbawienie wspólnika prawa reprezentowania spółki może nastąpić wyłącznie z ważnych powodów (art. 30 § 2 k.s.h.).

⁵ „Osoby, które działały w imieniu spółki po jej zawiązaniu, a przed jej wpisaniem do rejestru, za zobowiązania wynikające z tego działania odpowiadają solidarnie”.

5. Spółka partnerska

5.1. Pojęcie spółki partnerskiej i odpowiedzialność za jej zobowiązania

Spółką partnerską jest spółka osobowa, utworzona przez wspólników (partnerów) w celu wykonywania wolnego zawodu w spółce prowadzącej przedsiębiorstwo pod własną firmą i może być zawiązana w celu wykonywania więcej niż jednego wolnego zawodu, o ile odrębna ustawa nie stanowi inaczej (art. 86 k.s.h.).

Partnerami w spółce mogą być osoby uprawnione do wykonywania następujących zawodów: adwokata, aptekarza, architekta, fizjoterapeuty, inżyniera budownictwa, biegłego rewidenta, brokera ubezpieczeniowego, diagnosty laboratoryjnego, doradcy podatkowego, maklera papierów wartościowych, doradcy inwestycyjnego, księgowego, lekarza, lekarza dentystry, lekarza weterynarii, notariusza, pielęgniarki, położnej, radcy prawnego, rzecznika patentowego, rzeczoznawcy majątkowego i tłumacza przysięgłego (art. 88 k.s.h.). Wątpliwości w doktrynie budzi dopuszczalność wykonywania zawodu doradcy restrukturyzacyjnego w formie spółki partnerskiej⁶. Odrębne ustawy, jakimi są Prawo upadłościowe i ustawa z 15.06.2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1007 ze zm.), nie definiują zawodu doradcy restrukturyzacyjnego jako wolnego zawodu, który może być wykonywany również w ramach spółki partnerskiej. Z brzmienia art. 157 ust. 2 pr. upadł., dopuszczającego możliwość powołania na tę funkcję syndyka spółki handlowej, której wspólnicy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem albo członkowie zarządu reprezentujący spółkę posiadają licencję doradcy restrukturyzacyjnego, nie powinna wynikać interpretacja rozszerzająca katalog zawodów możliwych do wykonywania w ramach spółki partnerskiej w stosunku do wskazanego katalogu w art. 88 k.s.h. Brak jest w tym zakresie regulacji odrębną ustawą jak np. w odniesieniu do wykonywania zawodu psychologa. W art. 18 ust. 2 ustawy z 8.06.2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz.U. z 2019 r. poz. 1026) przewidziane zostało wprost, że prywatna praktyka psychologiczna może być wykonywana jako indywidualna działalność gospodarcza albo w formie spółki partnerskiej.

Partner nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania spółki powstałe w związku z wykonywaniem przez pozostałych partnerów wolnego zawodu w spółce, jak również za zobowiązania spółki będące następstwem działań lub zaniechań osób zatrudnionych przez spółkę na podstawie umowy o pracę lub innego stosunku prawnego, które podlegały kierownictwu innego partnera przy świadczeniu usług związanych z przedmiotem działalności spółki (art. 95 § 1 k.s.h.), przy czym umowa spółki może przewidywać,

⁶ Szerzej zagadnienie to omawia Grzegorz Kamieński, (Nie)dopuszczalność powołania spółki partnerskiej do pełnienia funkcji doradcy restrukturyzacyjnego, PPE 2022/2.

że jeden albo większa liczba partnerów godzą się na ponoszenie odpowiedzialności tak jak wspólnik spółki jawnej (art. 95 § 2 k.s.h.).

5.2. Reprezentacja spółki partnerskiej

Każdy partner ma prawo reprezentować spółkę samodzielnie, chyba że umowa spółki stanowi inaczej (art. 96 § 1 k.s.h.) podobnie jak to się dzieje w odniesieniu do wspólników spółki jawnej.

Uchwałą powziętą większością trzech czwartych głosów w obecności co najmniej dwóch trzecich ogólnej liczby partnerów (o ile umowa spółki nie przewiduje surowszych wymogów powzięcia uchwały) z ważnych powodów możliwe jest pozbawienie partnera prawa reprezentowania spółki (art. 96 § 2 k.s.h.). Dla skuteczności uchwały pozbawiającej partnera prawa reprezentowania spółki staje się skuteczne z chwilą wpisu do rejestru (art. 96 § 3 k.s.h.).

W spółce partnerskiej na podstawie art. 97 k.s.h. możliwe jest wyłączenie samodzielnego reprezentowania spółki przez partnerów. W tym celu konieczne jest powierzenie zarządowi w umowie spółki prowadzenia spraw i reprezentowania spółki. Do tak powołanego zarządu spółki partnerskiej odpowiednio stosuje się przepisy o zarządzie w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 201–211 i 293–300 k.s.h.).

6. Spółka komandytowa

6.1. Pojęcie spółki komandytowej i odpowiedzialność za jej zobowiązania

Spółką komandytową jest spółka osobowa mająca na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której wobec wierzycieli za zobowiązania spółki co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz), a odpowiedzialność co najmniej jednego wspólnika (komandytariusza) jest ograniczona (art. 102 k.s.h.). Zakres odpowiedzialności komandytariusza określa suma komandytowa, którą oznacza się kwotowo w umowie spółki (art. 105 pkt 5 k.s.h.). Komandytariusz odpowiada za zobowiązania spółki wobec jej wierzycieli tylko do wysokości sumy komandytowej (art. 111 k.s.h.).

6.2. Reprezentacja spółki komandytowej

Spółkę reprezentują komplementariusze, których z mocy umowy spółki albo prawomocnego orzeczenia sądu nie pozbawiono prawa reprezentowania spółki (art. 117 k.s.h.). Komandytariusz nie ma z mocy ustawy prawa reprezentowania spółki, chyba że występuje jako pełnomocnik spółki (art. 118 § 1 k.s.h.). Jeżeli komandytariusz dokona w imieniu spółki czynności prawnej, nie ujawniając swojego pełnomocnictwa, odpowiada za skutki tej czynności wobec osób trzecich bez ograniczenia; dotyczy to także reprezentowania spółki przez komandytariusza, który nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres (art. 118 § 2 k.s.h.).

7. Spółka komandytowo-akcyjna

7.1. Pojęcie spółki komandytowo-akcyjnej i odpowiedzialność za jej zobowiązania

Spółką komandytowo-akcyjną jest spółka osobowa mająca na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której wobec wierzycieli za zobowiązania spółki co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz), a co najmniej jeden wspólnik jest akcjonariuszem (art. 125 k.s.h.).

Na podstawie art. 126 k.s.h. w zakresie nieuregulowanym odrębnie do spółki komandytowo-akcyjnej stosuje się:

- 1) w zakresie stosunku prawnego komplementariuszy, zarówno między sobą, wobec wszystkich akcjonariuszy, jak i wobec osób trzecich, a także do wkładów tychże wspólników do spółki, z wyłączeniem wkładów na kapitał zakładowy – odpowiednio przepisy dotyczące spółki jawnej;
- 2) w pozostałych sprawach – odpowiednio przepisy dotyczące spółki akcyjnej, a w szczególności przepisy dotyczące kapitału zakładowego, wkładów akcjonariuszy, akcji, rady nadzorczej i walnego zgromadzenia.

Kapitał zakładowy spółki komandytowo-akcyjnej powinien wynosić co najmniej 50 000 zł (art. 126 § 2 k.s.h.).

Statut spółki powinien m.in. zawierać (art. 130 pkt 4–6 k.s.h.):

- oznaczenie wkładów wnoszonych przez każdego komplementariusza oraz ich wartość;
- wysokość kapitału zakładowego, sposób jego zebrania, wartość nominalną akcji i ich liczbę ze wskazaniem, czy akcje są imienne, czy na okaziciela;
- liczbę akcji poszczególnych rodzajów i związane z nimi uprawnienia, jeżeli mają być wprowadzone akcje różnych rodzajów.

7.2. Reprezentacja spółki komandytowo-akcyjnej

Zgodnie z art. 137 k.s.h. spółkę reprezentują komplementariusze, których z mocy statutu lub prawomocnego orzeczenia sądu nie pozbawiono prawa reprezentowania spółki. Późniejsze pozbawienie komplementariusza prawa reprezentowania spółki stanowi zmianę statutu spółki i wymaga zgody wszystkich pozostałych komplementariuszy. Pozbawienie komplementariusza prawa reprezentowania spółki wbrew jego sprzeciwowi może nastąpić jedynie z ważnych powodów na mocy prawomocnego orzeczenia sądu. Sprzeciw ten należy zgłosić do protokołu walnego zgromadzenia lub w formie pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym nie później niż w ciągu miesiąca od dnia powzięcia uchwały przez walne zgromadzenie. Pozbawienie komplementariusza prawa reprezentowania spółki wbrew sprzeciwowi zwalnia tego wspólnika od odpowiedzialności osobistej za zobowiązania spółki powstałe od chwili dokonania odpowiedniego wpisu w rejestrze.

Akcyonariusz nie ma z mocy ustawy prawa reprezentowania spółki, chyba że występuje jako pełnomocnik spółki (art. 138 § 1 k.s.h.). Jeżeli akcyonariusz dokona w imieniu spółki czynności prawnej, nie ujawniając swojego pełnomocnictwa, odpowiada za skutki tej czynności wobec osób trzecich bez ograniczenia; dotyczy to także reprezentowania spółki przez akcyonariusza, który nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres (art. 138 § 2 k.s.h.).

8. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

8.1. Pojęcie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i odpowiedzialność za jej zobowiązania

Zgodnie z art. 151 k.s.h. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością może być utworzona przez jedną albo więcej osób w każdym celu prawnie dopuszczalnym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością nie może być związana wyłącznie przez inną jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Wspólnicy są zobowiązani jedynie do świadczeń określonych w umowie spółki.

Wspólnicy nie odpowiadają za zobowiązania spółki (art. 151 § 4 k.s.h.).

8.2. Reprezentacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji (tj. spółka pomiędzy chwilą zawarcia umowy spółki a chwilą wpisu jej do rejestru) jest reprezentowana przez zarząd albo pełnomocnika powołanego jednomyślną uchwałą wspólników (art. 161 § 1 i 2 k.s.h.).

W jednoosobowej spółce w organizacji jedyny wspólnik nie ma prawa reprezentowania spółki. Nie dotyczy to zgłoszenia spółki do sądu rejestrowego (art. 162 k.s.h.).

Po wpisaniu spółki do rejestru jest ona reprezentowana przez zarząd (art. 201 k.s.h.), który prowadzi sprawy spółki. Zarząd składa się z jednego albo większej liczby członków. Do zarządu mogą być powołane osoby spośród wspólników lub spoza ich grona. Członek zarządu jest powoływany i odwoływany uchwałą wspólników, chyba że umowa spółki stanowi inaczej. Zgodnie z art. 205 § 1 k.s.h., jeżeli zarząd jest wieloosobowy, sposób reprezentowania określa umowa spółki. Jeżeli umowa spółki nie zawiera żadnych postanowień w tym przedmiocie, do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem. Oświadczenia składane spółce oraz doręczenia pism spółce mogą być dokonywane wobec jednego członka zarządu lub prokurenta (art. 205 § 2 k.s.h.). Prokurent może działać również samodzielnie, bowiem przepisy art. 205 § 1 i 2 k.s.h. nie wyłączają ustanowienia prokury i nie ograniczają praw prokurentów wynikających z odpowiednich przepisów.

9. Prosta spółka akcyjna

9.1. Pojęcie prostej spółki akcyjnej i odpowiedzialność za jej zobowiązania

Zgodnie z art. 300¹ k.s.h. prosta spółka akcyjna może być utworzona przez jedną albo więcej osób w każdym celu prawnie dopuszczalnym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Spółka nie może być zawiązana wyłącznie przez jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Akcjonariusze są zobowiązani jedynie do świadczeń określonych w umowie spółki i nie odpowiadają za zobowiązania spółki.

Artykuł 300³ k.s.h. stanowi, że w spółce tworzy się wyrażony w złotych kapitał akcyjny wynoszący co najmniej 1 zł, na który przeznaczają się wniesione wkłady pieniężne oraz niepieniężne, z uwzględnieniem art. 14 § 1 k.s.h. (przedmiotem wkładu niepieniężnego na kapitał akcyjny nie może być prawo niezbywalne lub świadczenie pracy bądź usług). Wysokość kapitału akcyjnego nie jest określana w umowie spółki. Do zmian wysokości kapitału akcyjnego nie stosuje się przepisów o zmianie umowy spółki.

Akcje w spółce są obejmowane w zamian za wkłady pieniężne lub niepieniężne. Wkładem niepieniężnym, za który obejmowane są akcje, może być wszelki wkład mający wartość majątkową, w szczególności świadczenie pracy lub usług. Akcje nie posiadają wartości nominalnej, nie stanowią części kapitału akcyjnego i są niepodzielne (art. 300² k.s.h.).

9.2. Reprezentacja prostej spółki akcyjnej

Organy spółki to: zarząd, rada nadzorcza albo rada dyrektorów (art. 300⁵² k.s.h.). Zarząd prowadzi sprawy spółki i reprezentuje spółkę. Zarząd składa się z jednego albo większej liczby członków (art. 300⁶² k.s.h.). Zgodnie z art. 300⁶⁴ § 1 k.s.h., jeżeli zarząd jest wieloosobowy, wszyscy jego członkowie są obowiązani i uprawnieni do wspólnego prowadzenia spraw spółki, chyba że umowa spółki lub regulamin zarządu stanowią inaczej. Do składania oświadczeń w imieniu spółki (art. 300⁶⁶ k.s.h.) – jeżeli zarząd jest wieloosobowy, a umowa spółki nie zawiera żadnych postanowień w tym przedmiocie – wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem. Oświadczenia składane spółce oraz doręczenia pism spółce mogą być dokonywane wobec jednego członka zarządu lub prokurenta. Nie wyłącza to ustanowienia prokury i nie ogranicza praw prokurentów wynikających z odpowiednich przepisów.

Rada dyrektorów jest obligatoryjnym organem powoływanym przez akcjonariuszy, jeśli nie został powołany zarząd i rada nadzorcza (art. 300⁵² k.s.h.). Do jej kompetencji należy prowadzenie spraw spółki, jej reprezentacja oraz sprawowanie nadzoru nad prowadzeniem spraw spółki (art. 300⁷³ § 1 k.s.h.). Każdy dyrektor ma prawo reprezentowania spółki w zakresie wszystkich czynności sądowych i pozasądowych spółki. Prawa dyrektora do reprezentowania spółki nie można ograniczyć ze skutkiem prawnym wobec osób trzecich (art. 300⁷⁷ k.s.h.). Zgodnie z art. 300⁷⁸ k.s.h., jeżeli rada dyrektorów jest wieloosobowa, a umowa spółki nie zawiera żadnych postanowień w tym przedmiocie, do składania oświadczeń w imieniu spółki jest wymagane współdziałanie dwóch dyrektorów albo jednego dyrektora łącznie z prokurentem. Oświadczenia składane spółce oraz doręczenia pism spółce mogą być dokonywane wobec jednego dyrektora lub prokurenta.

10. Spółka akcyjna

10.1. Pojęcie spółki akcyjnej i odpowiedzialność za jej zobowiązania

Zgodnie z art. 301 k.s.h. zawiązać spółkę akcyjną może jedna albo więcej osób (akcjonariuszy). Spółka akcyjna nie może być zawiązana wyłącznie przez jednoosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością. Akcjonariusze są zobowiązani jedynie do świadczeń określonych w statucie i nie odpowiadają za zobowiązania spółki. Kapitał zakładowy spółki akcyjnej powinien wynosić co najmniej 100 000 zł i dzielić się na akcje o równej wartości nominalnej (art. 302 i 308 § 1 k.s.h.). Wartość nominalna akcji nie może być niższa niż 1 grosz (art. 308 § 2 k.s.h.).

10.2. Reprezentacja spółki akcyjnej

Organami spółki są zarząd, rada nadzorcza, walne zgromadzenie. Prawo członka zarządu do reprezentowania spółki dotyczy wszystkich czynności sądowych i pozasądowych spółki. Prawa członka zarządu do reprezentowania spółki nie można ograniczyć ze skutkiem prawnym wobec osób trzecich (art. 372 k.s.h.). Jeżeli zarząd jest wieloosobowy, sposób reprezentowania spółki określa jej statut. Jeżeli statut nie zawiera żadnych postanowień w tym przedmiocie, do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem. Oświadczenia składane spółce oraz doręczenia pism spółce mogą być dokonywane wobec jednego członka zarządu lub prokurenta. Przepisy te nie wyłączają ustanowienia prokury i nie ograniczają praw prokurentów wynikających z odpowiednich przepisów (art. 373 k.s.h.).

11. Upadłość spółki a jej rozwiązanie i likwidacja

11.1. Uwagi ogólne

Jedną z przyczyn rozwiązania spółki handlowej jest ogłoszenie jej upadłości, co w odniesieniu do poszczególnych typów spółek przewidują następujące przepisy:

- spółka jawna – art. 58 § 1 pkt 3 k.s.h.,
- spółka partnerska – art. 98 § 1 pkt 3 k.s.h.,
- spółka komandytowa – art. 103 w zw. z art. 58 § 1 pkt 3 k.s.h.,
- spółka komandytowo-akcyjna – art. 148 § 1 pkt 3 k.s.h.,
- spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – art. 270 pkt 3 k.s.h.,
- prosta spółka akcyjna – art. 300¹²⁰ § 1 pkt 4 k.s.h.,
- spółka akcyjna – art. 459 pkt 3 k.s.h.

W przypadku spółek osobowych rozwiązaniem spółki skutkuje również ogłoszenie upadłości jej wspólnika, przy czym:

- w spółce jawnej – każdego ze wspólników – art. 58 § 1 pkt 4 k.s.h.,
- w spółce partnerskiej – partnera – art. 99 pkt 2,
- w spółce komandytowej – każdego ze wspólników – art. 103 w zw. z art. 58 § 1 pkt 4 k.s.h.,
- w spółce komandytowo-akcyjnej – wyłącznie jedyne go komplementariusza – art. 148 § 1 pkt 4 k.s.h.; ogłoszenie upadłości akcjonariusza nie stanowi przyczyny rozwiązania spółki (art. 148 § 2 k.s.h.).

11.2. Skutki upadłości wspólnika spółki jawnej, partnera spółki partnerskiej, wspólnika spółki komandytowej

Spółka jawna, pomimo śmierci lub ogłoszenia upadłości wspólnika, zgodnie z art. 64 k.s.h. trwa nadal pomiędzy pozostałymi wspólnikami, jeżeli umowa spółki tak stanowi lub pozostali wspólnicy tak postanowią. Uzgodnienie takie powinno w przypadku śmierci lub ogłoszenia upadłości nastąpić niezwłocznie, a w przypadku wypowiedzenia – przed upływem terminu wypowiedzenia. W przeciwnym razie spadkobierca, syndyk lub wspólnik, który wypowiedział umowę spółki, a także jego wierzyciel mogą domagać się przeprowadzenia likwidacji. Jeśli nie jest możliwe dalsze trwanie spółki po ogłoszeniu upadłości jej wspólnika, konieczne jest przeprowadzenie likwidacji spółki, chyba że wspólnicy uzgodnili inny sposób zakończenia działalności spółki (art. 67 § 1 k.s.h.). Porozumienie w sprawie zakończenia działalności spółki po zaistnieniu powodu rozwiązania spółki (m.in. po ogłoszeniu upadłości wspólnika) wymaga zgody syndyka (art. 67 § 2 k.s.h.). Na miejsce upadłego wspólnika wchodzi syndyk, który może też zostać w drodze uchwały wspólników powołany na likwidatora (art. 70 k.s.h.), o ile syndyk nie będzie jednomyślny z pozostałymi wspólnikami co do porozumienia się w kwestii sposobu likwidacji spółki. Podobne skutki ma ogłoszenie upadłości partnera w spółce partnerskiej na mocy odesłania w art. 99 k.s.h. do stosowania przepisów art. 64–66 k.s.h. oraz na podstawie art. 103 k.s.h. wobec komplementariusza i komandytariusza w spółce komandytowej.

11.3. Skutki zakończenia postępowania upadłościowego dla bytu spółek handlowych

Rozwiązanie spółek zarówno osobowych, jak i kapitałowych następuje po zakończeniu postępowania upadłościowego (art. 368 pr. upadł.), z chwilą wykreślenia z rejestru. Wniosek o wykreślenie z rejestru tych spółek każdorazowo składa syndyk⁷.

Spółki nie ulegają rozwiązaniu, w przypadku gdy postępowanie upadłościowe zostało zakończone w wyniku zaspokojenia wszystkich wierzycieli w całości lub zatwierdzenia układu albo gdy postępowanie upadłościowe zostało uchylone lub umorzone⁸. W tym przypadku syndyk nie ma obowiązku składania wniosku do sądu rejestrowego. Sąd upadłościowy zawiadamia sąd rejestrowy o sposobie zakończenia postępowania, przesyłając odpis prawomocnego postanowienia o zakończeniu postępowania

⁷ Podstawy prawne odnoszące się do rozwiązania poszczególnych rodzajów spółek, wskazujące na obowiązek syndyka wykreślenia spółki z rejestru po zakończeniu postępowania upadłościowego w związku ze zlikwidowaniem całego majątku, zawarte są w art. 85 § 1, art. 89, 103, 289 § 1, art. 300¹²⁰ § 5, art. 477 § 1 k.s.h.

⁸ Podstawy prawne odnoszące się do poszczególnych rodzajów spółek, wskazujące na dalsze istnienie spółki po przeprowadzeniu postępowania upadłościowego, zawarte są w art. 85 § 2, art. 89, 103, 289 § 2, art. 300¹²⁰ § 5, art. 477 § 2 k.s.h.

upadłościowego albo o uchyleniu lub umorzeniu postępowania, a sąd rejestrowy na tej podstawie dokonuje z urzędu wykreślenia wpisów dotyczących ogłoszenia upadłości, w tym brzmienia firmy z dodatkiem „w upadłości” oraz danych syndyka.

11.4. Obowiązki syndyka dotyczące rozwiązania spółki kapitałowej

Oprócz powyższego obowiązku złożenia wniosku o wykreślenie spółki handlowej z rejestru, syndyk w odniesieniu do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 290 k.s.h.) i prostej spółki akcyjnej oraz spółki akcyjnej (art. 300¹²⁰ § 5 i art. 477 § 3 k.s.h.) zobowiązany jest o rozwiązaniu spółki zawiadomić właściwy urząd skarbowy, przekazując odpis sprawozdania likwidacyjnego. Zawiadomienie to powinno być zrealizowane po wykreśleniu spółki z rejestru, bowiem dopiero z tą chwilą doszło do jej rozwiązania⁹. W przypadku prostej spółki akcyjnej i spółki akcyjnej syndyk zobowiązany jest również do zawiadomienia innych organów i instytucji określonych w odrębnych przepisach, przekazując im, w przypadku zgłoszenia takiego żądania, odpis sprawozdania likwidacyjnego.

⁹ Art. 289 § 1 i art. 477 § 1 k.s.h. wprost wskazują, że rozwiązanie spółek kapitałowych następuje z chwilą wykreślenia ich z rejestru po zakończeniu postępowania upadłościowego.

Rozdział III

ZAKRES PODMIOTOWY PRZEPISÓW UPADŁOŚCIOWYCH

1. Zagadnienia ogólne

1.1. Podmioty posiadające zdolność upadłościową

W odniesieniu do przedsiębiorców zakres podmiotowy ustawy – Prawo upadłościowe określa art. 5 (pozytywny) oraz art. 6 (negatywny) części pierwszej tytułu I pr. upadł.

Przepisami ustawy objęte są następujące podmioty:

- przedsiębiorcy w rozumieniu art. 43¹ k.c.;
- spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, proste spółki akcyjne oraz spółki akcyjne nieprowadzące działalności gospodarczej;
- wspólnicy osobowych spółek handlowych, ponoszący odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem;
- wspólnicy spółki partnerskiej.

1.2. Wyłączenia zdolności upadłościowej

Przepis art. 6 pr. upadł. określa krąg podmiotów wyłączonych z zakresu podmiotowego prawa upadłościowego. Zgodnie z dyspozycją tego przepisu nie można ogłosić upadłości:

- 1) Skarbu Państwa;
- 2) jednostek samorządu terytorialnego;
- 3) publicznych samodzielnych zakładów opieki zdrowotnej;
- 4) instytucji i osób prawnych utworzonych w drodze ustawy, chyba że ustawa ta stanowi inaczej, oraz utworzonych w wykonaniu obowiązku nałożonego ustawą;
- 5) osób fizycznych prowadzących gospodarstwo rolne, które nie prowadzą innej działalności gospodarczej lub zawodowej;

- 6) uczelni – zarówno publicznych, jak i niepublicznych¹;
- 7) funduszy inwestycyjnych.

Wszystkie wymienione podmioty nie posiadają zdolności upadłościowej. Szczególna uwaga należy się w tym kontekście wymienionym w pkt 5 osobom fizycznym będącym rolnikami. Posiadają one zdolność upadłościową jedynie jako tzw. konsumenci w świetle przepisów części pierwszej tytułu V pr. upadł. Za przedsiębiorców będzie można ich uważać wówczas, gdy będą prowadzili dodatkowo inną działalność gospodarczą lub zawodową, i wtedy ich upadłość będzie mogła zostać ogłoszona i postępowanie będzie toczyć się na podstawie przepisów części pierwszej pr. upadł. Wyrażane są jednak w tym zakresie wątpliwości związane z interpretacją definicji działalności rolnej. Przeważa pogląd, że każda działalność przetwórcza, wykraczająca poza przechowanie produktów rolnych i przygotowanie ich do sprzedaży przez oczyszczenie i zapakowanie, znajduje się poza zakresem prowadzenia gospodarstwa rolnego².

Podmioty wskazane w pkt 4 to przykładowo: Polski Instytut Sztuki Filmowej, tworzony na podstawie art. 7 ustawy z 30.06.2005 r. o kinematografii (Dz.U. z 2023 r. poz. 130), Polska Organizacja Turystyczna utworzona na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z 25.06.1999 r. o Polskiej Organizacji Turystycznej (Dz.U. z 2023 r. poz. 10) czy Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, utworzona ustawą z 9.05.2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 2157 ze zm.).

Wyłączenie zasady ustanowionej w art. 6 pkt 4 pr. upadł. przewidziano np. w odniesieniu do Poczty Polskiej, na podstawie art. 5 ustawy z 5.09.2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” (Dz.U. z 2020 r. poz. 2064).

2. Szczególny przypadek – upadłość tzw. konsumencka

Na podstawie art. 491¹ ust. 1 pr. upadł. (część trzecia, tytuł V) przepisy ustawy mają zastosowanie również do osób fizycznych, których upadłości nie można ogłosić zgodnie z przepisami działu II tytułu I części pierwszej pr. upadł. – chodzi o tzw. upadłość konsumencką. Prawo upadłościowe obecnie³ nie wyklucza w stosunku do przedsiębiorców możliwości ogłoszenia upadłości na podstawie przepisów części trzeciej ustawy, jednak

¹ Por. A.J. Witosz [w:] *Prawo...*, art. 6; P. Janda, *Prawo upadłościowe...*, art. 6; P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 24. Zob. jednak uwagi P. Zimmermana (tamże) dotyczące uczelni, które prowadzą działalność gospodarczą, i wątpliwości co do zasadności wyłączenia ich zdolności upadłościowej.

² P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2020, s. 24; A.J. Witosz [w:] *Prawo...*, art. 6.

³ Od. 1.01.2016 r. nie musi już upłynąć żaden okres pomiędzy wykreśleniem z CEIDG a złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości przez dłużnika.

dopiero od chwili, gdy przestaną oni być przedsiębiorcami (zaprzesaną prowadzenia działalności gospodarczej). Co więcej, przepisy Prawa upadłościowego w odniesieniu do upadłości konsumenckiej przewidują możliwość złożenia przez wierzyciela wniosku o ogłoszenie upadłości swojego dłużnika tylko wówczas, gdy ten prowadził działalność gospodarczą i nie upłynął rok od dnia wykreślenia z właściwego rejestru (art. 8 pr. upadł.) albo od dnia zaprzestania prowadzenia działalności w sytuacji, gdy dłużnik faktycznie prowadził działalność gospodarczą bez jej zgłoszenia (art. 9 pr. upadł.). Jednak w tym przypadku uprzedni status przedsiębiorcy nie pozostanie bez wpływu na tok postępowania: upadłość konsumencka wobec byłych przedsiębiorców, w sytuacji gdy wniosek o ogłoszenie upadłości złożył wyłącznie wierzyciel na podstawie art. 8 albo 9 pr. upadł., uregulowana jest częściowo odmiennie niż w stosunku do osób, które nigdy nie prowadziły działalności gospodarczej⁴.

3. Przedsiębiorcy

3.1. Zagadnienia ogólne

Prawo upadłościowe w art. 5 odwołuje się do definicji przedsiębiorcy zawartej w art. 43¹ k.c., a nie do tej z art. 4 ustawy z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2023 r. poz. 221 ze zm.) – dalej pr. przeds. Ustawodawca nie zdecydował się na zmianę brzmienia art. 5 pr. upadł. w kierunku zbieżnym z przepisami regulującymi kwestie prowadzenia działalności gospodarczej, mimo licznych nowelizacji⁵. Artykuł 4 pr. przeds. stanowi, że przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą. Tymczasem Kodeks cywilny w szerszym zakresie definiuje przedsiębiorcę od strony funkcjonalnej – nie tylko jako podmiot prowadzący działalność gospodarczą, ale również – zawodową.

Dla prawidłowego ustalenia kręgu podmiotów objętych regulacjami prawa upadłościowego konieczne jest zatem odwołanie się do przepisów prawa cywilnego, zawartych w Kodeksie cywilnym, które definiują przedsiębiorcę przy użyciu kumulatywnie dwóch kryteriów: podmiotowego i funkcjonalnego. Przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ k.c. jest:

- osoba fizyczna,
- osoba prawna,
- jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1 k.c.,

prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

⁴ Na ten temat szczegółowo A. Ludwicińska, A. Machowska, *Upadłość...*, s. 65 i n.

⁵ Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej została przyjęta w 2004 r., obecnie obowiązująca ustawa – Prawo przedsiębiorców zawiera identyczną definicję przedsiębiorcy.

Pojęcie to jest zatem szerokie, szersze niż w Prawie upadłościowym. Jak zauważono w literaturze, nie zawiera ono bowiem wyłączeń z zakresu stosowania definicji przedsiębiorcy; nadto do przedsiębiorców zaliczani są rolnicy i osoby wykonujące wolne zawody⁶.

3.2. Podmioty prawa cywilnego

Przepisy Kodeksu cywilnego nie zawierają definicji legalnej osoby fizycznej, jednak z systematyki Kodeksu oraz z treści art. 8 k.c. wynika, że jest nią każdy człowiek. Aby mógł on zostać uznany za przedsiębiorcę, musi prowadzić we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową, zatem musi być wyposażony w zdolność do czynności prawnych, nawet jeżeli byłaby to ograniczona zdolność do czynności prawnych⁷.

W odniesieniu do prowadzenia działalności we własnym imieniu podniesiono, że nie spełnia tego kryterium osoba wykonująca tzw. samozatrudnienie, które w istocie jest fikcyjne, a faktycznie jest pracą najemną, jako że prowadzenie działania we własnym imieniu musi oznaczać, że podmiot sam organizuje swoją działalność, dokonuje w swoim imieniu czynności prawnych wiążących się z nią, jako uczestnik obrotu gospodarczego w szerokim znaczeniu tego pojęcia zawiera wszelkie umowy i ponosi odpowiedzialność za zaciągnięte zobowiązania oraz popełnione czyny⁸. Na gruncie przepisów Prawa upadłościowego takie podejście miałoby ten skutek, że upadłość osoby samozatrudnionej można by ogłosić jedynie na podstawie przepisów tytułu V księgi III pr. upadł., tj. jako osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej.

Osobą prawną, zgodnie z art. 33 k.c., są: Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne⁹ przyznają osobowość prawną. Do tej kategorii podmiotów należą m.in. niektóre spółki, na mocy art. 12 k.s.h. Innymi przykładami osób prawnych są fundacje, partie polityczne, koła łowieckie, stowarzyszenia (po uzyskaniu wpisu do

⁶ K. Piasecki, *Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna. Komentarz*, Kraków 2003, art. 43¹.

⁷ W piśmiennictwie, mimo że jest to kwestia sporna, na ogół jednak nie wyklucza się, że przedsiębiorcą może być również osoba fizyczna niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych, a nawet małoletnia lub ubezwłasnowolniona, za którą – w jej imieniu i na jej rzecz – działałby przedstawiciel ustawowy (por. m.in. A. Janiak [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, Część ogólna, red. A. Kidyba, Warszawa 2012, art. 43¹ i cyt. tam literatura; M. Pazdan [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 1114 i powołana tam literatura; K. Czub [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, Warszawa 2022, art. 43¹. W praktyce raczej trudno znaleźć przykłady tego typu przedsiębiorców. Wątpliwości budzi przede wszystkim ponoszenie przez takiego przedsiębiorcę odpowiedzialności cywilnej nie tylko za działania własne, ale również zatrudnionych osób.

⁸ P. Nazaruk [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. J. Ciszewski, LEX 2022, art. 43¹.

⁹ Tytułem przykładu, spółdzielnia (z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego), na podstawie art. 11 § 1 ustawy z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2021 r. poz. 648 ze zm.), **samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej** (z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego) na podstawie art. 50a ust. 2 ustawy z 15.04.2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2022 r. poz. 633 ze zm.).

Krajowego Rejestru Sądowego; art. 17 ustawy z 7.04.1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach, Dz.U. z 2020 r. poz. 2261). Tym samym ustalenie, czy mamy do czynienia z osobą prawną, czy nie, możliwe jest w wyniku analizy właściwych dla danego podmiotu przepisów. Na tej samej podstawie możliwe będzie ustalenie, kto powinien reprezentować daną osobę prawną.

Największe problemy w praktyce powodować może trzecia kategoria podmiotów, mogących posiadać przymiot przedsiębiorcy, tj. jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (art. 33¹ k.c.)¹⁰. Zdolność prawną, o której mowa w art. 8 k.c., utożsamiana czasem w literaturze z podmiotowością¹¹, nie została zdefiniowana, jednak jej istotą jest zdolność do bycia podmiotem praw i obowiązków. W odniesieniu do omawianej kategorii podmiotów z art. 33¹ k.c. jest to na gruncie prawa materialnego – możliwość nabywania praw i zaciągania zobowiązań, natomiast na gruncie prawa procesowego – możliwość pozywania i bycia pozwanym.

Takimi podmiotami są m.in. spółki handlowe osobowe, tj. spółki jawne, partnerskie, komandytowe i komandytowo-akcyjne (art. 8 k.s.h. – spółka osobowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana) oraz spółki handlowe kapitałowe w organizacji (spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, prosta spółka akcyjna, spółka akcyjna – art. 11 § 1 k.s.h.) do czasu wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Do kategorii podmiotów, o których mowa w art. 33¹ k.c., należą również wspólnoty mieszkaniowe właścicieli wyodrębnionych lokali, tworzone na podstawie art. 6 ustawy z 24.06.1994 r. o własności lokali (Dz.U. z 2021 r. poz. 1048) – dalej u.w.l.¹²

¹⁰ Trzecia kategoria podmiotów prawa cywilnego, tzw. ułomne osoby prawne, do czasu jej formalnego pojawienia się w przepisach prawa cywilnego, tj. 25.09.2003 r., wzbudzała w literaturze liczne kontrowersje i dyskusje, które trwały jeszcze przez pewien czas po tej dacie (zob. np. W. Katner, *Podwójna czy potrójna podmiotowość w prawie cywilnym?* [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, red. L. Ogiełło, W. Popiołek, M. Szpunar, Kraków 2005, s. 1019). Z jednej strony bowiem dostrzegano istnienie w obrocie prawnym podmiotów nieposiadających wprawdzie osobowości prawnej wynikającej z ustawy, ale w pewnym zakresie nią dysponujących (por. np. A. Wolter, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, zaktualizowane i uzupełnione przez J. Ignatowicza, Warszawa 1986, s. 201 i n.) i postulowano uregulowanie normatywne tego stanu rzeczy (zob. np. S. Dmowski [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, Warszawa 2001, s. 108), z drugiej, z uwagi na treść art. 1 k.c. – ściśle traktowano ówczesne dychotomiczne rozróżnienie podmiotów prawa cywilnego na osoby fizyczne i osoby prawne, podkreślając brak podstaw prawnych dla tworzenia nowej kategorii podmiotów w prawie cywilnym. Obfita literatura na ten temat przywołana została m.in. przez M. Pazdana [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 1999, s. 106 i n.; J. Frąckowiaka [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2012, s. 1202 i n.

¹¹ Por. np. M. Pazdan [w:] *System...*, t. 1, s. 1048.

¹² Art. 6 u.w.l.: „Ogół właścicieli, których lokale wchodzą w skład określonej nieruchomości, tworzy wspólnotę mieszkaniową. Wspólnota mieszkaniowa może nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozwana”.

3.3. Spółka cywilna

Szczególna uwaga należy się w tym kontekście spółce cywilnej, uregulowanej przepisami art. 860–875 k.c., co do której przez wiele lat istniały wątpliwości, czy jest ona podmiotem gospodarczym, czy też jedynie formą prowadzenia działalności. Obecnie kontrowersje w tym zakresie, wobec zmian w przepisach dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej¹³, należy uznać za zaszłość historyczną. Od dawna bowiem ugruntowany jest pogląd, że spółka cywilna nie posiada odrębnej podmiotowości¹⁴ i nie jest przedsiębiorcą. Przedsiębiorcami są natomiast wspólnicy spółki cywilnej, zgodnie z art. 4 ust. 2 pr. przeds. (których ustawa ta wprost obejmuje definicją przedsiębiorcy). Na gruncie Prawa upadłościowego, z uwagi na tę szczególną formę, w jakiej prowadzą oni swoją działalność, przewidziano szczególne rozwiązania w sytuacji ogłoszenia upadłości wszystkich wspólników spółki cywilnej (art. 215 pr. upadł.).

4. Prowadzenie działalności gospodarczej lub zawodowej

Kluczowe dla pełnego zdefiniowania przedsiębiorców jest określenie, czym jest działalność gospodarcza oraz czym jest działalność zawodowa. Jak wspomniano wyżej, ustawa – Prawo przedsiębiorców wymienia jedynie działalność gospodarczą i tę działalność definiuje. Brak natomiast definicji działalności zawodowej. Kodeks cywilny nie definiuje nawet pojęcia działalności gospodarczej; w piśmiennictwie proponowano, aby w tym zakresie posługiwać się potocznym rozumieniem tego pojęcia¹⁵; nadto przepisy Kodeksu cywilnego nie określają relacji między jednym a drugim rodzajem działalności. Pojęcie działalności gospodarczej oraz działalności zawodowej nie zostało również zdefiniowane w Prawie upadłościowym. Ustawa – Prawo przedsiębiorców w art. 3 definiuje działalność gospodarczą jako zorganizowaną działalność zarobkową, wykonywaną we własnym imieniu i w sposób ciągły¹⁶, nie precyzując jednak nigdzie, jak należy rozumieć działalność zawodową. Próby dookreślenia tej kategorii działalności podjęto w piśmiennictwie. Wskazywano, że wykonywanie zawodu polega na

¹³ Już ustawa z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm.) – u.s.d.g., obecnie uchylona, wprowadziła w art. 4 § 2 zasadę, że za przedsiębiorców uznaje się wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej, co jednoznacznie rozstrzygnęło istniejące rozbieżności w odniesieniu do prawnego charakteru spółki cywilnej. Zawartą w art. 4 u.s.d.g. definicję przedsiębiorcy przejęto bez zmian w Prawie przedsiębiorców.

¹⁴ Obszerne omówienie tych dyskusji na gruncie doktryny i orzecznictwa, wraz z przytoczeniem literatury, zob. m.in. J. Frąckowiak [w:] *System...*, t. 1, s. 1129, zwłaszcza przypis 59; S. Dmowski [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz...*, s. 132; J. Gudowski [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia – zobowiązania*, t. 2, red. G. Bieniek, Warszawa 2003, s. 619 i n.

¹⁵ Tak A. Janiak [w:] *Kodeks...*, t. 1, art. 43¹.

¹⁶ Obecnie obowiązująca definicja różni się od tej, do której przez lata odwoływały się sądy w zakresie zarówno upadłości, jak i orzecznictwa w sprawach gospodarczych, tj. wskazanej w nieobowiązującej już ustawie o swobodzie działalności gospodarczej. Artykuł 2 u.s.d.g. jako działalność gospodarczą określał zarobkową działalność wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową, wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły.

osobistym i samodzielnym wykonywaniu wewnętrznie spójnego zbioru czynności (zadań) wymagających określonych kwalifikacji (wiedzy lub umiejętności), systematycznie i odpłatnie oraz w granicach obowiązującego porządku prawnego¹⁷, bądź że oznacza wykonywanie tzw. wolnych zawodów oraz innej działalności zawodowej we własnym imieniu i na własny rachunek, tj. zatrudnienia zarobkowego we własnym imieniu i na własny rachunek¹⁸. W uzasadnieniu projektu ustawy – Prawo przedsiębiorców projektodawcy wskazali, że „obecnie każdą działalność zawodową można uznać za działalność gospodarczą, jeśli ma charakter zarobkowy, zorganizowany i ciągły”¹⁹, podkreślając jednak publicznoprawny charakter przepisów tej ustawy, w opozycji do przepisów Kodeksu cywilnego, które nadal czynią rozróżnienie między działalnością zawodową a gospodarczą na gruncie prawa prywatnego²⁰. W tym kontekście w piśmiennictwie wskazano, że na gruncie przepisów prawa prywatnego przedsiębiorcą jest, po pierwsze, podmiot prowadzący we własnym imieniu działalność gospodarczą, a po drugie, również taki podmiot, który prowadzi (we własnym imieniu) działalność zawodową – niezależnie od tego, czy uznaje się ją za rodzaj działalności gospodarczej²¹, czy wręcz że przeciwstawianie sobie działalności zawodowej i działalności gospodarczej na gruncie prawa cywilnego nie ma uzasadnienia i że działalność zawodową należy uznać za rodzaj działalności gospodarczej²².

O ile na gruncie prawa cywilnego, w literaturze niejednomyślnie²³ dopuszcza się, by przedsiębiorcą była również osoba fizyczna niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych, za którą – w jej imieniu i na jej rzecz – działałby przedstawiciel ustawowy, o tyle w odniesieniu do Prawa przedsiębiorców (zatem prawa publicznego) podkreślono, że o działalności we własnym imieniu można mówić, gdy podmiot organizujący tę działalność czyni to na swoją rzecz, dokonuje w swoim imieniu czynności prawnych wiążących się z nią i jednocześnie ponosi odpowiedzialność za zaciągnięte w związku z tym zobowiązania oraz popełnione czyny, i to nie tylko własne, lecz także osób działających w jego imieniu i na jego rzecz²⁴, co wywołuje wątpliwości, czy jest to możliwe w przypadku osób nieposiadających pełnej zdolności do czynności prawnych. Kwestią wykraczającą poza ramy niniejszego opracowania jest rozstrzygnięcie kontrowersji

¹⁷ A. Janiak [w:] *Kodeks...*, t. 1, art. 43¹ i cyt. tam literatura.

¹⁸ K. Czub [w:] *Kodeks...*, art. 43¹, z powołaniem na P. Piniora [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, Część ogólna (art. 1–125), red. M. Fras, M. Habdas, Warszawa 2018, s. 308, i powołaną tam literaturę.

¹⁹ Rządowy projekt ustawy – Prawo przedsiębiorców, VIII kadencja, druk sejm. nr 2051.

²⁰ Zob. też na ten temat M. Dziurda [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, Część ogólna, cz. 1, (art. 1–55⁴), red. J. Gudowski, Warszawa 2021, art. 43¹.

²¹ M. Dziurda [w:] *Kodeks...*, t. 1, cz. 1, art. 43¹.

²² A. Janiak [w:] *Kodeks...*, t. 1, art. 43¹ i cyt. tam literatura.

²³ Odmienne S. Dmowski [w:] S. Rudnicki, S. Dmowski, *Komentarz...*, art. 43¹: „Gdy chodzi o osoby fizyczne, to za przedsiębiorców mogą być uznawane jedynie mające pełną zdolność do czynności prawnych. Przymiotu przedsiębiorcy nie można przypisać nie tylko osobie małoletniej i całkowicie ubezwłasnowolnionej, ale także osobie ubezwłasnowolnionej częściowo”. Podobnie S. Dmowski, R. Trzaskowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część ogólna*, red. J. Gudowski, Warszawa 2014, art. 43¹.

²⁴ W uzasadnieniu projektu ustawy – Prawo przedsiębiorców, co stanowi cytat za: S. Dmowski [w:] S. Rudnicki, S. Dmowski, *Komentarz...*, art. 43¹; zob. też M. Dziurda [w:] *Kodeks...*, t. 1, cz. 1, art. 43¹.

co do dopuszczalności oraz konsekwencji rozbieżności między tymi dwoma ujęciami przedsiębiorcy w prawie prywatnym i w prawie publicznym. Bezsprzecznie jednak Prawo upadłościowe odwołuje się do definicji przedsiębiorcy w rozumieniu Kodeksu cywilnego, co oznacza, że ustawa – Prawo przedsiębiorców może być na jego gruncie stosowana jedynie posiłkowo, w zakresie, w jakim odpowiedzi nie pozwalają udzielić przepisy Kodeksu cywilnego. Z drugiej zaś strony tego typu rozważania, jak się wydaje, mają w istocie znaczenie jedynie na gruncie naukowym, teoretycznym. W praktyce ich potrzeba zajdzie niezmiernie rzadko, o ile w ogóle tego typu przypadki będą miały miejsce.

Dotychczasowe orzecznictwo sądów, doprecyzowując pojęcie działalności gospodarczej wyróżniało pewne specyficzne właściwości, do których należy zaliczyć:

- 1) stały i profesjonalny charakter („działanie stałe, nieamatorskie i nieokazjonalne, z elementem organizacji, planowania i zawodowości rozumianej jako fachowość, znajomość rzeczy oraz specjalizacja”, posiadające określone „cechy, tj. zarobkowy charakter, ekonomiczną klasyfikację, zawodowy charakter oraz sposób jej wykonywania, zorganizowany i ciągły”²⁵);
- 2) związaną z nim powtarzalność podejmowanych działań (dokonywanie czynności powtarzalnych w taki sposób, że tworzą one pewną całość, mają gospodarczy charakter²⁶);
- 3) podporządkowanie zasadzie racjonalnego gospodarowania oraz
- 4) uczestnictwo w obrocie gospodarczym.

5. Prowadzenie działalności nieewidencjonowanej a status przedsiębiorcy

Prawo przedsiębiorców wprowadziło do polskiego systemu prawa szczególny rodzaj działalności, określanej jako działalność nieewidencjonowana, chociaż powołana ustawa takim pojęciem się nie posługuje. Działalność ta została zdefiniowana w art. 5 ust. 1 pr. przeds. jako „działalność wykonywana przez osobę fizyczną, której przychód należy²⁷ z tej działalności nie przekracza w żadnym miesiącu 75% kwoty minimalnego wynagrodzenia, o którym mowa w ustawie z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. z 2020 r. poz. 2207), i która w okresie ostatnich 60 miesięcy nie wykonywała działalności gospodarczej”²⁸. Równocześnie przepis ten

²⁵ Wyrok SA w Warszawie z 29.03.2019 r., III AUa 750/17, LEX nr 2686512.

²⁶ M. Sieradzka, *Zakres przedmiotowy i podmiotowy ustawy z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców*, M. Praw. – dodatek 2018/13, s. 33.

²⁷ Przez przychód należy zgodnie z art. 5 ust. 6 pr. przeds. rozumie się kwoty należne, choćby nie zostały faktycznie otrzymane, po wyłączeniu wartości zwróconych towarów, udzielonych bonifikat i skont.

²⁸ Art. 5 ust. 1 pr. przeds. w brzmieniu obowiązującym od 1.07.2023 r., nadanym przez art. 14 ustawy z 26.01.2023 r. o zmianie ustaw w celu likwidowania zbędnych barier administracyjnych i prawnych (Dz.U. poz. 803).

określa, że tego typu działalność nie stanowi działalności gospodarczej. Tym samym osoba spełniająca kryteria określone w art. 5 ust. 1 pr. przedś. nie może być uznana za przedsiębiorcę, zatem nie jest możliwe ogłoszenie jej upadłości na podstawie przepisów części pierwszej pr. upadł. (może jednak zostać uznana za upadłego na podstawie przepisów części trzeciej tej ustawy). Stosowanie tego przepisu jest jednak wyłączone w odniesieniu do działalności wykonywanej w ramach umowy spółki cywilnej, zatem możliwość prowadzenia działalności nieewidencjonowanej nie dotyczy wspólników spółki cywilnej w ramach tej spółki (art. 5 ust. 5 pr. przedś.).

Jednak samo tylko ustalenie, że określona osoba prowadzi działalność, która spełnia kryteria działalności nieewidencjonowanej, nie jest wystarczające. Działalność nieewidencjonowana bowiem może stać się działalnością gospodarczą z pełnymi konsekwencjami, a co za tym idzie osoba ją prowadząca uzyskuje przymiot przedsiębiorcy. Stanie się tak w dwóch przypadkach:

- 1) kiedy osoba prowadząca działalność nieewidencjonowaną złoży wniosek o wpis do CEIDG; wówczas, z dniem określonym we wniosku, działalność taka staje się działalnością gospodarczą (art. 5 ust. 2 pr. przedś.);
- 2) jeżeli przychód należny z działalności nieewidencjonowanej przekroczył w danym miesiącu 75% kwoty minimalnego wynagrodzenia, wtedy działalność ta staje się działalnością gospodarczą, począwszy od dnia, w którym nastąpiło przekroczenie wysokości przychodu należnego. Wtedy osoba wykonująca działalność gospodarczą składa wniosek o wpis do CEIDG w terminie siedmiu dni od dnia, w którym nastąpiło przekroczenie wysokości przychodu należnego (art. 5 ust. 3 i 4 pr. przedś.).

6. Odrębności postępowania upadłościowego wobec osób fizycznych i osób prawnych

Co do zasady, poza szczególnymi przepisami tytułów V i VI części trzeciej pr. upadł. (dotyczącymi upadłości konsumenckiej oraz układu konsumenckiego), postępowanie upadłościowe prowadzone jest według tych samych zasad i przepisów, niezależnie od tego, czy upadłym jest przedsiębiorca będący osobą fizyczną, czy też osobą prawną lub inną jednostką organizacyjną.

Odmienności te wynikają z oczywistych różnic między charakterem podmiotów prawa upadłościowego: prawa i stosunki prawne oraz osobiste, które przysługują wyłącznie osobom fizycznym, generują zastosowanie takich przepisów prawa upadłościowego, które nigdy nie będą miały zastosowania w odniesieniu do osób prawnych (np. art. 124–126 pr. upadł., dotyczące stosunków majątkowych małżeńskich upadłego), a z kolei przepisy związane ze szczególnym statusem upadłego jako osoby prawnej nie będą stosowane w odniesieniu do upadłych będących osobami prawnymi (np. art. 136–137 pr. upadł.).

Istotną grupą przepisów, które odnoszą się wyłącznie do upadłych przedsiębiorców będących osobami fizycznymi, są przepisy art. 369–370f pr. upadł., dotyczące możliwości i zasad oddłużenia upadłego po zakończeniu postępowania upadłościowego. Przepisy te zawierają, co do zasady, regulacje analogiczne do przepisów art. 491¹⁴–491²¹ pr. upadł., z różnicą w zakresie sposobu zainicjowania postępowania oddłużeniowego, co spoczywa wyłącznie na upadłym (art. 369 ust. 1 i 2 pr. upadł.), a co stanowi dla upadłego niewątpliwie większą uciążliwość, niż gdyby ustawodawca dopuścił w tym zakresie rozwiązanie identyczne z funkcjonującym w przypadku osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (w tym postępowaniu czynności te dokonywane są automatycznie, z mocy prawa, a odpowiada za ich wykonanie syndyk).

Rozdział IV

POSTĘPOWANIE UPADŁOŚCIOWE W ZBIEGU Z INNYMI POSTĘPOWANIAM NA WYPADEK NIEWYPŁACALNOŚCI

1. Zagadnienia ogólne

Omawiając zagadnienie zbiegu postępowania upadłościowego z innymi postępowaniami insolwencyjnymi, należy uwzględnić zarówno zbieg różnych postępowań upadłościowych, jak i zbieg postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego. Osobną kategorią, również związaną z tym problemem, jednak dotyczącą wyłącznie dłużników będących osobami fizycznymi, jest kwestia zbiegu wniosków o ogłoszenie upadłości na podstawie przepisów o upadłości przedsiębiorców i osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej bądź też sytuacje, w których z różnych powodów zmienia się stan faktyczny, wykluczający prowadzenie postępowania w ramach zainicjowanej opcji.

2. Zbieg wniosku o ogłoszenie upadłości oraz wniosku restrukturyzacyjnego

Zagadnienie zbiegu wniosków upadłościowego i restrukturyzacyjnego od początku obowiązywania Prawa restrukturyzacyjnego, tj. od 1.01.2016 r., budziło wątpliwości w doktrynie oraz wywoływało problemy w praktyce¹, poczynając od kwestii tak podstawowej jak to, czy sąd upadłościowy, wstrzymując rozpoznanie wniosku upadłościowego do czasu rozstrzygnięcia wniosku restrukturyzacyjnego, wydaje postanowienie, czy też po prostu nie podejmuje żadnych czynności w związku z wnioskiem o ogłoszenie upadłości. Przyjęcie, że nie jest konieczne wydanie postanowienia², nie wydaje się

¹ Szerszej na ten temat: A. Machowska, *Zbieg wniosków restrukturyzacyjnych i wniosków o ogłoszenie upadłości – niektóre problemy praktyki sądowej*, Dor.Restr. 2017/1, s. 4–14; N. Frosztęga, M. Waberski, *Zbieg wniosku o ogłoszenie upadłości z obwieszczeniem o otwarciu uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego*, M.Pr.Bank. 2020/10, s. 97–112.

² Tak A.J. Witosz [w:] *Prawo...*, art. 9b i cyt. tam literatura.

prawidłowe, chociażby z uwagi na treść przepisu art. 9b ust. 2 pr. upadł. („sąd upadłościowy wstrzymuje rozpoznanie”, a nie: „wstrzymuje się z rozpoznaniem”), co wskazuje, że jest to czynność sądu, a nie zaniechanie/brak czynności. Tymczasem sąd upadłościowy podejmuje czynności (orzeka) postanowieniem (art. 219 ust. 1 zdanie pierwsze pr. upadł.). Pomijając te kwestie, z punktu widzenia nadzoru administracyjnego nad pracą sądu upadłościowego niepodjęcie żadnych czynności w związku z prawidłowo wniesionym wnioskiem o ogłoszenie upadłości (który powinien być rozpoznany w terminie dwóch miesięcy od daty wpływu, zgodnie z art. 27 ust. 3 pr. upadł.) jest beczynnością sądu. Sąd upadłościowy zatem powinien wydać postanowienie o wstrzymaniu rozpoznania wniosku upadłościowego do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia przez sąd restrukturyzacyjny w sprawie wniosku restrukturyzacyjnego³. Innym problemem natury procesowej była kwestia, jakie orzeczenie powinien wydać sąd upadłościowy po prawomocnym otwarciu lub umorzeniu postępowania restrukturyzacyjnego: umorzyć postępowanie, odrzucić wniosek upadłościowy czy też go oddalić. Dopiero w wyniku kolejnej nowelizacji z dnia 1.12.2021 r. ustawodawca jednoznacznie rozstrzygnął ten problem, wskazując, że wniosek upadłościowy w takiej sytuacji podlega odrzuceniu.

W zakresie zagadnień merytorycznych, a nadto w istotny sposób mogących doprowadzić do pokrzywdzenia wierzycieli, wskazywano także nadużywanie przez nieuczciwych dłużników ochrony przewidzianej dla dłużników w restrukturyzacji⁴. Problem ten również częściowo został rozwiązany przez ustawodawcę w wyniku nowelizacji Prawa upadłościowego z dnia 11.02.2019 r.⁵ i dodanie art. 131a pr. upadł., zrównującego, w przewidzianych w tym przepisie warunkach, skutki złożenia wniosku restrukturyzacyjnego ze skutkami złożenia wniosku upadłościowego dla czynności dłużnika, którymi wyżył się on majątku.

3. Reguły rozwiązywania zbiegu wniosków upadłościowego i restrukturyzacyjnego

Zgodnie z art. 9a pr. upadł. nie można ogłosić upadłości w okresie od otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do jego zakończenia lub prawomocnego umorzenia. W takim przypadku wniosek o ogłoszenie upadłości podlega odrzuceniu. Natomiast art. 9b pr. upadł. określa, że w przypadku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości i wniosku restrukturyzacyjnego w pierwszej kolejności rozpoznaje się wniosek restrukturyzacyjny,

³ Tak również P. Janda, *Prawo...*, art. 9b.

⁴ Zob. P. Bartosiewicz, B. Merczyński, *Interes wierzycieli a wstrzymanie wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika w restrukturyzacji*, Dor.Restr. 2017/2, s. 35–39.

⁵ Ustawą z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1909 ze zm.) – dalej ustawa o KRZ; kolejna zmiana w zakresie art. 131a pr. upadł. dokonana została z dniem 1.12.2021 r. na mocy ustawy z 28.05.2021 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1080).

a rozpoznanie wniosku o ogłoszenie upadłości przez sąd upadłościowy zostaje wstrzymane do czasu wydania prawomocnego orzeczenia w sprawie wniosku restrukturyzacyjnego. Wstrzymanie rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości nie wyłącza jednak możliwości zabezpieczenia majątku. W literaturze wskazano, że zabezpieczenia upadłościowe nie mogą pokrywać się ani kolidować z tymi ustanowionymi przez sąd restrukturyzacyjny, jednak można jako zasadę przyjąć, że zabezpieczenia ustanawiane przez sąd upadłościowy mogą iść dalej niż te już ustanowione przez sąd restrukturyzacyjny⁶. W praktyce podejmowanie takich działań zależy od konkretnej sytuacji i wyważenia przez sąd stosowania reguły prymatu postępowania restrukturyzacyjnego nad upadłościowym; ustanowienie zarządcy przymusowego, gdy w postępowaniu o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego ustanowiono tymczasowego nadzorcę sądowego, mogłoby zakłócić lub wręcz uniemożliwić otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego, a z całą pewnością doprowadzić może do kolizji kompetencji zarządcy przymusowego i tymczasowego nadzorcy sądowego. Jednak zawieszenie w postępowaniu o ogłoszenie upadłości postępowań egzekucyjnych w stosunku do wierzytelności pozaukładowych, gdy w postępowaniu o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego zawieszono postępowania egzekucyjne wobec wierzytelności objętych układem może być wskazane, a nadto może ono ułatwić otwarcie i przeprowadzenie postępowania restrukturyzacyjnego⁷.

Od tej naczelnej zasady prymatu wniosku restrukturyzacyjnego nad upadłościowym istnieją dwa wyjątki:

- 1) jeżeli wstrzymaniu rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości sprzeciwia się interes ogółu wierzycieli, sąd upadłościowy wydaje postanowienie o przejęciu wniosku o ogłoszenie upadłości i wniosku restrukturyzacyjnego do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia jednym postanowieniem, w składzie właściwym dla rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 9b ust. 3 pr. upadł.). Przesłanką do takiego działania sądu upadłościowego może być np. uznanie, że wniosek restrukturyzacyjny nie ma racjonalnych podstaw gospodarczych i został złożony w celu pokrzywdzenia wierzycieli⁸;
- 2) jeżeli przejęcie wniosku o ogłoszenie upadłości i wniosku restrukturyzacyjnego do wspólnego rozpoznania prowadziłoby do znacznego opóźnienia wydania orzeczenia w przedmiocie ogłoszenia upadłości, ze szkodą dla wierzycieli, a podstawy restrukturyzacji przedstawione przez dłużnika we wniosku restrukturyzacyjnym są znane sądowi upadłościowemu, sąd upadłościowy nie wydaje postanowienia o przejęciu wniosków do wspólnego rozpoznania i rozpoznaje wniosek o ogłoszenie upadłości, o czym zawiadamia sąd restrukturyzacyjny (art. 9b ust. 4 pr. upadł.).

⁶ A.J. Witosz [w:] *Prawo...*, art. 9b.

⁷ Por. P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe*. *Prawo...*, 2020, s. 37 i analizowany tam przykład.

⁸ A.J. Witosz [w:] *Prawo...*, art. 9b.

Sytuacją taką będzie najczęściej naganne zachowanie dłużnika polegające na uszczuplaniu, ukrywaniu lub niszczeniu majątku czy też oddalenie wniosku restrukturyzacyjnego, nawet nieprawomocne⁹, ale w literaturze wskazano również utratę wartości towarów w magazynach dłużnika, ryzyko przedawnienia roszczeń przysługujących biernie zachowującemu się dłużnikowi czy realne zagrożenie powstaniem kolejnych, istotnych kwotowo i uprzywilejowanych roszczeń¹⁰. Co do zasady zatem należy uznać, że każde ryzyko uszczuplenia majątku dłużnika, mogące spowodować znaczące obniżenie poziomu zaspokojenia wierzycieli w toku postępowania upadłościowego lub wręcz uniemożliwienie ich zaspokojenia.

Zgodnie z art. 13 pr. restr., jeżeli została ogłoszona upadłość dłużnika, sąd restrukturyzacyjny wstrzymuje rozpoznanie wniosku restrukturyzacyjnego do czasu uprawomocnienia się postanowienia o ogłoszeniu upadłości – i tutaj, analogicznie, należy również uznać, że czyni to postanowieniem. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o ogłoszeniu upadłości sąd restrukturyzacyjny, w zależności od typu postępowania:

- odmawia zatwierdzenia układu w postępowaniu o zatwierdzenie układu albo
- odmawia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego w przypadku wniosku o otwarcie każdego innego postępowania restrukturyzacyjnego.

Jeżeli następnie, w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu upadłościowego, dojdzie do uchylenia postanowienia o ogłoszeniu upadłości i przekazania sprawy sądowi do ponownego rozpoznania, sąd restrukturyzacyjny stosuje odpowiednio przepisy art. 11 i 12 ust. 2–4 pr. restr. (odpowiadają one art. 9a i 9b pr. upadł.), co w praktyce oznacza, że ponownie znajdzie zastosowanie zasada prymatu postępowania restrukturyzacyjnego nad upadłościowym.

4. Postępowanie o ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy i zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej przez dłużnika

Wprawdzie obecnie nie obowiązują już przepisy warunkujące możliwość ogłoszenia upadłości konsumenckiej z upływem określonego czasu od daty wykreślenia przedsiębiorcy z ewidencji działalności gospodarczej¹¹, ale zdarza się, że wierzyciel składa wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika jako przedsiębiorcy, który w tym czasie prowadzi działalność gospodarczą, a w toku rozpoznawania wniosku (np. w trakcie długotrwałego postępowania zażaleniowego) dochodzi do zmiany sytuacji faktycznej i dłużnik zaprzestaje prowadzenia działalności gospodarczej oraz wykreśla się z ewidencji działalności gospodarczej.

⁹ A.J. Witosz [w:] *Prawo...*, art. 9b.

¹⁰ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe*. *Prawo...*, 2020, s. 37.

¹¹ Co wynikało z brzmienia art. 8 pr. upadł. przed dniem 1.01.2016 r.

Nie jest w takim przypadku możliwe ogłoszenie upadłości dłużnika na podstawie przepisów części pierwszej pr. upadł., ponieważ w chwili orzekania dłużnik nie będzie miał już przymiotu przedsiębiorcy. Jednak wniosek w chwili złożenia był prawidłowym wnioskiem. Nie jest zatem możliwe jego oddalenie z powodu utraty statusu przedsiębiorcy przez dłużnika, a tym bardziej – jego odrzucenie. Przepisy Prawa upadłościowego przewidują możliwość ogłoszenia upadłości osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Zatem najbardziej prawidłowym rozstrzygnięciem będzie ogłoszenie upadłości według przepisów części trzeciej, tytułu V pr. upadł., jednak według zasad obowiązujących dla upadłości konsumenckiej z wniosku wierzyciela. Do sądu należeć będzie ocena, czy ewentualnie w takiej sytuacji nie będzie zasadne prowadzenie postępowania oparte na przepisach części pierwszej, na podstawie art. 491¹ ust. 2 pr. upadł.

Rozdział V

PODSTAWY OGŁOSZENIA UPADŁOŚCI

1. Uwagi ogólne

Aby możliwe było ogłoszenie upadłości, muszą wystąpić ku temu podstawy faktyczne i prawne, zarówno materialne, jak i procesowe, oraz musi być spełniony określony zespół warunków formalnych. W praktyce orzeczniczej podstawy ogłoszenia upadłości określa się jako przesłanki ogłoszenia upadłości. Można je podzielić na pozytywne, czyli te, które muszą wystąpić, aby możliwe było ogłoszenie upadłości, oraz negatywne, czyli te, które spowodują, że upadłość nie zostanie ogłoszona. Z kolei wśród przesłanek negatywnych wyróżnić można przesłanki bezwzględne, w przypadku wystąpienia których sąd obligatoryjnie oddali wniosek o ogłoszenie upadłości, oraz względne, które mogą, ale nie muszą spowodować oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości, a oceny zasadności ogłoszenia upadłości w konkretnym przypadku dokonuje sąd. Jeżeli zatem w przypadku określonego dłużnika, w stosunku do którego złożony został wniosek o ogłoszenie upadłości, zmaterializują się przesłanki pozytywne, nie pojawią się natomiast przesłanki negatywne, to zostanie ogłoszona upadłość. Jeżeli natomiast spełnione są przesłanki pozytywne, ale zaistnieją przesłanki negatywne, to w zależności od ich charakteru (bezwzględne/względne) rozstrzygnięcie sądu może być dwojakie.

2. Pozytywne przesłanki ogłoszenia upadłości

Podstawową przesłanką upadłości jest niewypłacalność dłużnika (art. 10 pr. upadł.), rozumiana jako utrata zdolności do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych (art. 11 ust. 1 pr. upadł.). Wskazanie zobowiązań w liczbie mnogiej oznacza, że musi być przynajmniej dwóch wierzycieli, aby możliwe było uznanie, że przedsiębiorca jest niewypłacalny¹. Jeżeli natomiast dłużnik ma tylko jednego wierzyciela

¹ W przeciwieństwie do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, co do których przepis art. 491² ust. 2 pr. upadł. wyraźnie stanowi, że postępowanie prowadzi się także wtedy, gdy dłużnik ma tylko jednego wierzyciela.

bądź tylko wobec jednego nie reguluje wymagalnych zobowiązań pieniężnych, brak przesłanek do uznania go za niewypłacalnego, a zatem jego wniosek zostanie oddalony z uwagi na brak przesłanek ogłoszenia upadłości.

Kwestia ustalania niewypłacalności zawsze budziła wiele problemów i mimo wielokrotnie podejmowanych prób przyjęcia optymalnej definicji nie udało się opracować takich kryteriów, które byłyby w sposób niekwestionowany akceptowane przez doktrynę, w szczególności z punktu widzenia ekonomicznej zasadności takiej definicji. Obecne brzmienie art. 11 pr. upadł. jest wynikiem prac szerokiego grona praktyków i teoretyków upadłości oraz specjalistów z zakresu ekonomii, których rezultatem były przyjęte w 2012 r. rekomendacje zmian prawa upadłościowego i naprawczego, w wyniku których doszło również do wprowadzenia do polskiego prawa insolwencyjnego prawa restrukturyzacyjnego².

Dla ustalenia niewypłacalności wprowadzono domniemanie (art. 11a pr. upadł.), że dłużnik utracił zdolność do wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, jeżeli opóźnienie w wykonaniu zobowiązań pieniężnych przekracza trzy miesiące. To domniemanie obejmuje zarówno przedsiębiorców będących osobami prawnymi, jak i osoby fizyczne, niezależnie od tego, czy są to przedsiębiorcy prowadzący indywidualną działalność gospodarczą, czy też osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej.

Natomiast opisane poniżej kryterium ustalania niewypłacalności, określone w art. 11 ust. 2 pr. upadł., dotyczy jedynie przedsiębiorców, będących osobami prawnymi albo jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, z wyjątkiem jednak spółek osobowych, uregulowanych w Kodeksie spółek handlowych, w których co najmniej jednym współnikiem odpowiadającym za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem jest osoba fizyczna (art. 11 ust. 7 pr. upadł.).

Według kryterium przewyższania pasywów nad aktywami dłużnika uważa się za niewypłacalnego także wtedy, gdy ich zobowiązania pieniężne przekraczają wartość ich majątku, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający dwadzieścia cztery miesiące, przy czym określając ten majątek nie wlicza się do niego:

- a) składników niewchodzących w skład masy upadłości, ustalanych zgodnie z art. 63–67 oraz 70 pr. upadł.;
- b) zobowiązań przyszłych, w tym zobowiązań pod warunkiem zawieszającym oraz zobowiązań wobec współnika albo akcjonariusza z tytułu pożyczki lub innej czynności prawnej o podobnych skutkach, o których mowa w art. 342 ust. 1 pkt 4 pr. upadł., w szczególności dostawy towaru z odroczonym terminem płatności,

² Rekomendacje Zespołu Ministra Sprawiedliwości ds. nowelizacji prawa upadłościowego i naprawczego, dostępne na stronie archiwalnej Ministerstwa Sprawiedliwości (www.arch.ms.gov.pl) po wpisaniu w wyszukiwarce tytułu.

dokonanej na rzecz upadłego będącego spółką kapitałową w okresie pięciu lat przed ogłoszeniem upadłości, wraz z odsetkami.

Z kryterium przewyższania pasywów nad aktywami ustawodawca wiąże kolejne domniemanie: zobowiązania pieniężne dłużnika przekraczają wartość jego majątku, jeżeli zgodnie z bilansem jego zobowiązania, z wyłączeniem rezerw na zobowiązania oraz zobowiązań wobec jednostek powiązanych, przekraczają wartość jego aktywów, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający dwadzieścia cztery miesiące. Kryterium to nie ma jednak znaczenia absolutnego; sąd może bowiem oddalić wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli nie ma zagrożenia utraty przez dłużnika zdolności do wykonywania jego wymagalnych zobowiązań pieniężnych w niedługim czasie.

Zarówno ocena wartości majątku dłużnika, jak i oszacowanie relacji pasywów do wartości tego majątku dokonywana jest przy pomocy kryteriów obowiązujących w rachunkowości³.

3. Przesłanki negatywne

3.1. Przesłanki negatywne bezwarunkowe

Stwierdzenie, że w danej sprawie zachodzą przesłanki negatywne bezwarunkowe, obligują sąd do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Pierwsza z takich przesłanek odnosi się wyłącznie do wniosku złożonego przez wierzyciela i zwykle mającego charakter windykacyjno-przymuszający. Przewiduje ją art. 12a pr. upadł. Zgodnie z tym przepisem sąd oddali wniosek o ogłoszenie upadłości złożony przez wierzyciela, jeżeli dłużnik wykaże, że wierzytelność ma w całości charakter sporny, a spór zaistniał między stronami przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości.

Kolejna przesłanka negatywna o charakterze bezwzględny dotyczy tzw. ubóstwa masy – w tym przypadku potencjalnej masy upadłości (art. 13 ust. 1 pr. upadł.), czyli sytuacji, w której majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania lub wystarcza jedynie na zaspokojenie tych kosztów.

3.2. Przesłanki negatywne względne

O pierwszej z nich już wspomniano przy omawianiu przesłanek pozytywnych i istotnie jest ona związana z domniemaniem, o którym mowa w art. 11 ust. 5 pr. upadł. Przesłanka ta zrealizuje się wówczas, gdy sąd, ustalając w trakcie badania wniosku o ogłoszenie upadłości, stwierdzi, że zgodnie z bilansem zobowiązania dłużnika, z wyłączeniem

³ Por. S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo...*, 2016, s. 44.

rezerw na zobowiązania oraz zobowiązań wobec jednostek powiązanych, przekraczając wartość jego aktywów, a stan ten utrzymuje się przez okres przekraczający dwadzieścia cztery miesiące, jednak mimo to nie ma zagrożenia utraty przez dłużnika zdolności do wykonywania jego wymagalnych zobowiązań pieniężnych w niedługim czasie (art. 11 ust. 6 pr. upadł.). W tym przypadku sąd może oddalić wniosek.

Kolejna przesłanka negatywna względna, określona w art. 13 ust. 2 pr. upadł., zaistnienie, jeżeli sąd stwierdzi, że mimo posiadania majątku przez dłużnika, majątek ten jest obciążony hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską w takim stopniu, że pozostały jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania. Stany faktyczne, w których spełniona jest ta przesłanka, chociaż pozornie takie same, bywają w istocie bardzo różne, przesłanka ta jest też różnie oceniana przez sądy upadłościowe. Na przykład w sytuacji, gdy upadły posiada nieruchomość obciążoną hipoteką na rzecz wnioskodawcy wniosku o upadłość, przy czym nie posiada innego majątku, możliwe jest zarówno ogłoszenie upadłości, jak i oddalenie wniosku o upadłość, na podstawie art. 13 ust. 2 pr. upadł. Jeżeli jednak będzie to nieruchomość, którą dłużnik wynajmuje na cele gospodarcze, można rozważać, po pierwsze, czy w przypadku wynajmowania nieruchomości przez syndyka do czasu jej sprzedaży, uzyskane przez niego pożytki nie mogłyby być przeznaczone na pokrycie kosztów postępowania, a w dalszej kolejności na zaspokojenie innych wierzycieli⁴, a po drugie, czy szacunkowa wartość kwot możliwych do uzyskania z likwidacji majątku dłużnika, które będą mogły być przeznaczone na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego, a uzyskanych ze sprzedaży tej nieruchomości, przewyższa szacunkową wartość kosztów postępowania (art. 345 ust. 1 pr. upadł.). Względność, wyrażająca się zwrotem „sąd może”, nie oznacza dowolności, lecz konieczność dokonania wyboru rozstrzygnięcia, które będzie bardziej racjonalne w okolicznościach ujawnionych i potwierdzonych dokumentami w toku postępowania o ogłoszenie upadłości⁵. Może być jednak i tak – gdy nieruchomość nie jest i nie może być wykorzystywana pod najem – że sąd uzna, iż nie tylko w masie upadłości brak majątku, ale nadto wierzyciel, któremu przysługuje prawo zaspokojenia się z tej nieruchomości, może uzyskać zaspokojenie w ramach egzekucji singularnej, bez angażowania dużych kosztów, jakie występują w postępowaniu upadłościowym, pomniejszając tym samym pulę środków, z których mogliby zaspokoić się także inni wierzyciele.

⁴ Kontrowersyjna uchwała SN z 14.05.214 r., III CZP 18/14, OSNC 2015/2, poz. 18, na ogół jest kwestionowana przez sądy orzekające w sprawach upadłościowych.

⁵ Postanowienie SO we Wrocławiu z 13.03.2015 r., X Gz 62/15, niepubl.

4. Szczególny przypadek – czynności prawne bezskuteczne

Od kiedy istnieje postępowanie upadłościowe, istnieją również problemy z tzw. upadłościami reżyserowanymi (albo bankructwami symulowanymi⁶), tj. ukierunkowanym na korzyści wąskiej grupy interesariuszy – z umyślnym naruszeniem interesów wierzycieli⁷. Tego typu działania mają doprowadzić do uzyskania korzyści wynikających z przeprowadzenia procedury upadłościowej (swoistego „oczyszczenia” dłużnika, zarówno w przenośni – przez wygaśnięcie obowiązku spłacania kredytów czy podatków, jak i dosłownie – w przypadku udziału w przestępstwach gospodarczych⁸). Zwykle w tego typu procedurze chodzi o to, by zachować kontrolę nad znaczną częścią dotychczasowego majątku, czy to przez przeniesienie go do innych podmiotów gospodarczych, powiązanych z dłużnikiem, czy też „przechowanie” go u zaufanej osoby, a po zakończeniu postępowania upadłościowego ponowne jego przejęcie. Tego typu strategia w obecnym stanie prawnym może być traktowana jako opłacalna w szczególności przez dłużników będących osobami fizycznymi prowadzącymi działalność gospodarczą, którzy nie muszą się liczyć z odpowiedzialnością majątkową za niezłożenie w terminie wniosku o ogłoszenie upadłości (jak podmioty działające na podstawie Kodeksu spółek handlowych), a co najwyżej, jak sądzą, z sankcją w postaci zakazu prowadzenia działalności gospodarczej. Nie biorą oni jednak zwykle pod uwagę odpowiedzialności karnej, przewidzianej w art. 300 i 301 k.k.

Przeciwdziałać tego typu zjawiskom, a tym samym – pokrzywdzeniu wierzycieli, ma za cel art. 13 ust. 3 pr. upadł. Zgodnie z jego treścią, nawet w przypadku stwierdzenia, że majątek dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania lub wystarcza jedynie na zaspokojenie tych kosztów albo gdy majątek dłużnika jest obciążony w takim stopniu, że pozostały jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania, sąd nie oddali wniosku o ogłoszenie upadłości, jeżeli zostanie uprawdopodobnione, że:

- 1) obciążenia majątku dłużnika są bezskuteczne według przepisów ustawy albo gdy dokonane zostały w celu pokrzywdzenia wierzycieli;
- 2) dłużnik dokonał innych czynności prawnych bezskutecznych według przepisów ustawy, którymi wyzbył się majątku wystarczającego na zaspokojenie kosztów postępowania, a okoliczności sprawy wskazują, że zastosowanie przepisów o bezskuteczności i zaskarżaniu czynności upadłego doprowadzi do uzyskania majątku o wartości przekraczającej przewidywaną wysokość kosztów.

⁶ B. Prusak, *Upadłość – mit klęski czy szansa odrodzenia. Uwarunkowania upadłości przedsiębiorstw*, https://www.researchgate.net/publication/286218879_Upadlosc_-_mit_kleski_czy_szansa_na_odrodzenie (dostęp: 14.06.2023 r.).

⁷ E. Mączyńska, *Upadłości przedsiębiorstw – dysfunkcje, ich przyczyny*, „Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie” 2009/2, t. 2, s. 195. Problem ten często podnoszony był w publikacjach i badaniach zespołu naukowców skupionych wokół SGH w Warszawie, pod kierunkiem prof. E. Mączyńskiej; zob. m.in. M. Rybak, *Etyka biznesu a upadłość przedsiębiorstw w Polsce* [w:] *Bankructwa przedsiębiorstw. Wybrane aspekty instytucjonalne*, red. E. Mączyńska, Warszawa 2008, s. 149–151.

⁸ Por. M. Rybak, *Etyka...*, s. 149.

5. Oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki z powodu braku dostatecznego majątku na zaspokojenie wierzycieli

Zaistnienie samych przesłanek ogłoszenia upadłości określonych w art. 11 ust. 1 w zw. z art. 10 pr. upadł., tj. przesłanek niewypłacalności, nie wystarczy do uwzględnienia wniosku o ogłoszenie upadłości przedsiębiorcy. Celem postępowania upadłościowego jest generalne i równomierne zaspokojenie wszystkich wierzycieli upadłego w zakresie i według zasad określonych w przepisach Prawa upadłościowego. Charakter i cel tego postępowania, z uwagi na przewidziane prawem środki, które mają służyć jego realizacji, sprawiają, iż jest ono o wiele bardziej kosztowne i pracochłonne od zwykłego postępowania egzekucyjnego. Z tego względu art. 13 ust. 1 pr. upadł. zobowiązuje sąd do oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości, jeżeli majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania **lub wystarcza jedynie na zaspokojenie tych kosztów**. Sąd może ponadto oddalić wniosek o ogłoszenie upadłości w razie stwierdzenia, że majątek dłużnika jest obciążony hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską w takim stopniu, że pozostały jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania. Przepisów tych nie stosuje się jedynie, jeżeli zostanie uprawdopodobnione, że obciążenia majątku dłużnika są bezskuteczne według przepisów ustawy albo gdy dokonane zostały w celu pokrzywdzenia wierzycieli, jak również, jeżeli zostanie uprawdopodobnione, że dłużnik dokonał innych czynności prawnych bezskutecznych według przepisów ustawy, którymi wyzbył się majątku wystarczającego na zaspokojenie kosztów postępowania, a okoliczności sprawy wskazują, że zastosowanie przepisów o bezskuteczności i zaskarżaniu czynności upadłego doprowadzi do uzyskania majątku o wartości przekraczającej przewidywaną wysokość kosztów (art. 13 ust. 3 pr. upadł.). W takiej sytuacji sam fakt posiadania przez dłużnika gotówki pochodzącej np. z dopłat wspólników, w wysokości przekraczającej prognozowane koszty postępowania⁹, może być niewystarczający do uwzględnienia wniosku o ogłoszenie upadłości, bez wcześniejszego dokonania ustaleń co do sumy wierzytelności oraz ich charakteru, w szczególności ich sporności, ale także ustalenia charakteru należności i prognozy co do ich ściągальności. Przystąpienie syndyka do windykacji wierzytelności oznaczałoby konieczność podjęcia działań mieszczących się w dłuższej perspektywie czasowej, kosztownych, a przy tym w istotnym stopniu angażujących jego aktywność. Poszukiwanie zaspokojenia w równoległych do upadłości postępowaniach sądowych byłoby procesem czasochłonnym, a przy tym niepewnym co do wyniku i niedającym gwarancji uzyskania

⁹ Postanowienie SO we Wrocławiu z 30.03.2017 r., X Gz 99/17, niepubl. oraz postanowienie SR dla Wrocławia Fabrycznej we Wrocławiu z 30.11.2016 r., VIII GU 371/16, niepubl. W stanie faktycznym tej sprawy dłużnik posiadał gotówkę w kwocie 200 000 zł, a podana przez tymczasowego nadzorcę sądowego łączna przewidywana kwota wydatków potrzebnych na przeprowadzenie postępowania upadłościowego, przy założeniu, że postępowanie upadłościowe nie będzie trwało dłużej niż półtora roku, wynosiła 187 000 zł. Jednocześnie dłużnik był w sporze sądowo-administracyjnym i administracyjnym o należności podatkowe, a suma wierzytelności wynosiła 19 mln zł. Przewidywane zaspokojenie wierzycieli, nawet po ściągnięciu należności, nie przekroczyłoby 0,5% sumy wierzytelności.

jakichkolwiek środków finansowych. Angażowanie w to środków masy upadłości nie miałyby ekonomicznego uzasadnienia, także dlatego, że bezpośrednio wpłynęłoby na czas trwania i globalne koszty postępowania upadłościowego, narażając masę w kolejnych okresach sprawozdawczych na stałe wydatki, które nieuchronnie ciążyłyby na stanie jej funduszy i perspektywach zaspokojenia wierzycieli, sukcesywnie niwecząc korzyść z oczekiwania na bardziej lub mniej pomyślną windykację. Gdyby nawet udało się zidentyfikowane już należności sprzedać w ramach likwidacji masy upadłości, to należy oczekiwać, że ewentualny nabywca (o ile by się taki szybko znalazł) w sytuacji wymuszonej sprzedaży, a tylko taka wchodzi w grę w postępowaniu upadłościowym, gotów byłby zapłacić jedynie nikły procent ich nominalnej wartości.

Ogłaszanie upadłości dłużnika, którego majątek nie gwarantuje nawet pokrycia bieżących kosztów postępowania, pozostawałoby w oczywistej sprzeczności z celem uregulowań Prawa upadłościowego, a w szczególności z jego art. 13 ust. 1. Brak jest podstaw do ogłaszania upadłości w sytuacji, gdy majątek dłużnika pozwala jedynie na pokrycie kosztów postępowania. Zamysłem ustawodawcy było, by ograniczyć ogłaszanie upadłości do takich zdarzeń, kiedy możliwe będzie zaspokojenie wierzycieli i to w wymiarze realnym, a nie symbolicznym. W związku z tym rozważenia wymaga także kwestia, jaki będzie przewidywany poziom zaspokojenia wierzycieli. W sytuacji gdy suma wierzytelności wynosi kilkanaście lub kilkadziesiąt milionów złotych, nawet znaczna kwota gotówki, jak kilkaset tysięcy złotych, oznaczać będzie zaspokojenie symboliczne, o wątpliwym znaczeniu ekonomicznym dla wierzycieli (poniżej 0,5–1%).

6. Postępowanie w przypadku braku majątku dłużnika

W przypadku gdy sąd stwierdzi brak majątku dłużnika bądź obciążenia tego majątku w stopniu uniemożliwiającym zaspokojenie wierzycieli, musi przeprowadzić dalsze ustalenia, czy materiał zgromadzony w sprawie daje podstawę do rozwiązania podmiotu wpisanego do Krajowego Rejestru Sądowego bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego (art. 13 ust. 2a pr. upadł.).

W przypadku gdy majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania lub wystarcza jedynie na zaspokojenie tych kosztów albo gdy majątek dłużnika jest obciążony hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską w takim stopniu, że pozostały jego majątek nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania, sąd, oddalając wniosek o ogłoszenie upadłości, zobligowany jest do wydania szczególnego postanowienia. Przepisy art. 13 ust. 5 pr. upadł. określają elementy, które w takich wypadkach powinno zawierać postanowienie o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości. Są to:

- 1) imię i nazwisko dłużnika albo jego nazwa;
- 2) numer PESEL albo numer w Krajowym Rejestrze Sądowym dłużnika, a w przypadku ich braku – inne dane umożliwiające jego jednoznaczną identyfikację,

w szczególności numer paszportu i oznaczenie państwa wystawiającego paszport albo numer karty pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, albo numer w zagranicznym rejestrze, albo zagraniczny numer identyfikacji lub identyfikacji podatkowej;

- 3) firma, pod którą działa dłużnik;
 - 4) miejsce zamieszkania albo siedziba oraz adres dłużnika;
 - 5) numer identyfikacji podatkowej (NIP), jeżeli dłużnik ma taki numer,
- a jeżeli postępowanie dotyczy spółki osobowej, dodatkowo:
- 6) imiona i nazwiska albo nazwa wspólników odpowiadających za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem;
 - 7) numery PESEL albo numery w Krajowym Rejestrze Sądowym wspólników, o których mowa w pkt 1, a w przypadku ich braku – inne dane umożliwiające ich jednoznaczną identyfikację, w szczególności numer paszportu i oznaczenie państwa wystawiającego paszport albo numer karty pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, albo numer w zagranicznym rejestrze, albo zagraniczny numer identyfikacji lub identyfikacji podatkowej;
 - 8) miejsce zamieszkania albo siedziba wspólników odpowiadających za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem.

Prawomocne postanowienie o oddaleniu wniosku na podstawie powyższych przesłanek negatywnych podlega obwieszczeniu zgodnie z zasadami art. 221 pr. upadł. Natomiast każdemu, kto dostatecznie usprawiedliwi potrzebę przejrzenia akt sądowych postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie obu przesłanek negatywnych (brak majątku), umożliwia się dostęp do tych akt w sekretariacie sądu upadłościowego za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe (art. 13 ust. 7 pr. upadł.). W praktyce zwykle dostęp taki można uzyskać w czytelni akt w tych sądach, które taką czytelnię dysponują.